

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAHRAMANMARAŞ- AFŞİN YÖRESİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. ÜNAL İMİK

Hazırlayan
MÜJDE TAŞCI

MALATYA- 2020

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAHRAMANMARAŞ-AFŞİN YÖRESİ
ÂŞIKLIK GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müjde TAŞCI

Danışman
Prof. Dr. Ünal İMİK

MALATYA- 2020

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Ünal İMİK danışmanlığında, Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “KAHRAMANMARAŞ-AFŞİN YÖRESİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ” başlıklı bu araştırmanın bilimsel ve ahlâki kurallara aykırı olacak bir durum olmaksızın; şahsen yazdığımı, gerek yararlandığım bütün kaynaklarda gerekse metin içinde yönetime uygun biçimde gösterimlerden oluştuğunu bildirir, bunu tüm onurumla doğrularım.

Müjde TAŞCI

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen, bilgi ve birikimlerini benimle paylaşıp yol gösteren araştırmamın her aşamasında konumla ilgili beni aydınlatan Kıymetli Hocam Prof. Dr. Ünal İMİK olmak üzere, gerek lisans gerekse lisansüstü eğitimimde benden musiki alanındaki hiçbir bilgisini ve kaynakçasını esirgemeyen Değerli Hocam Dr. Süleyman FİDAN' a, araştırma konumla ilgili maddî manevî yardımını esirgemeyen, her daim yanımda olan Mehmet BAĞLAR'a, Kahramanmaraş-Afşin Âşıklar ve Ozanlar Derneği Müdürü Ahmet KARAKAYA'ya, hayatımın her aşamasında bana destek olan başta babam Besdami TAŞCI'ya, annem Nursel TAŞCI'ya, kız kardeşim Beyza DEMİRHAN'a, yine bu zorlu süreçte her an yanımda olan ve desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Malatya 2020

Müjde TAŞCI

ÖZET

Orta Asya'dan günümüze kadar kam, şaman, bahşı, ozan vb. adlandırmalar altında gelen icracılık geleneğinin Anadolu'da vücut bulmuş hâli olan âşıklık geleneği; içerisinde edebi ve müzikal özellikleri barındıran Türk müzik kültürünün önemli bir koludur. Âşıklık geleneği babadan oğula ya da usta-çırak ilişkisi içerisinde meşk sistemi ile gelişimini sürdürerek devam ettirmiştir. Âşıklık geleneği, Türk halk müziği geleneğinin geçmişten bugüne aktarılmasında birçok yönü ile oldukça önemlidir. Araştırmaya konu olan Kahramanmaraş- Afşin yöresine ait Âşıkların da bu geleneği devam ettirerek geçmişten geleceğe ışık tutan kişiler olduğu ve bu nedenle yöre âşıklarının yaşamları, sanatçı kişilikleri ve eserleri ile büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Bu araştırma betimsel bir nitelikte olup, durum tespiti yapmaya yöneliktir. Araştırmada öncelikle Âşıkların yetiştirilmesindeki geçiş aşamalarından bahsedilmiştir. Daha sonra ise âşıkların TRT Türk Halk Müziği repertuarında kayıt altına alınmış eserlerin belirlenmesi amacıyla dijital ve yazılı kaynak taraması yapılmıştır. Araştırma, Afşin Âşıklık geleneği ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sürecinde, Âşıkların yakın çevreleri ve Kahramanmaraş- Afşin ilçesinde gerçekleştirilen kişisel görüşmeler yolu ile araştırmanın daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesine hassasiyet gösterilmiştir. Araştırmada yöreye ait başlıca âşıkların hayatlarından, eserlerinden ve şiirlerinden bahsedilerek Kahramanmaraş- Afşin yöresi anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırma sürecinde elde edilen sonuçlardan bazıları sıralanacak olursa, Kahramanmaraş- Afşin yöresi Âşıklık geleneğinin kendine has özelliklere sahip olduğu, yörenin âşıklarının ülkemizdeki Âşıklık geleneği ile benzer özellikler sergilediği, sanatlarını icra ederken enstrüman olarak genellikle bağlama çalgısını tercih ettikleri ve eserlerinde konu olarak genellikle gündelik yaşamda karşılaştıkları olayları ele aldıkları ilk aklımıza gelen sonuçlardan bazıları olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Âşıklık, Afşin, Kültürel kimlik, Gelenek

ABSTRACT

The minstrel tradition that has come under the name of Ozanlık from Central Asia to today; It is an important tradition of Turkish Music culture, which also contains literary and musical features. Minstrelsy tradition continues from the father to the son or in the master-apprentice relationship, it continues its development and ensures its continuation. It is important because of the fact that the tradition in Turkish folk music is not transferred from the past to the present and from the periods when notation concept in Turkish Music has not been established until today. It is known that the lovers, which are one of the most important branches of the Turkish Folk Music from the past to the present with their melody, rhythmic and vocal elements, shed light on the future. It is thought that the lovers of Kahramanmaraş-Afşin region are the ones who shed light on the future by continuing this tradition and their lives, artist personalities and works are of great importance.

This research is descriptive and focuses on due diligence. In the research, the transition stages in the cultivation of the lovers were mentioned and then digital and written sources were searched to identify the poems of the lovers and the works that were recorded in the TRT Turkish Folk Music repertoire. In this context, Afşin Âşıklık tradition has been examined. Personal interviews were conducted with the field research to be carried out in Kahramanmaraş-Afşin district with the close circles of the lovers, and sensitivity was expressed to express the research more clearly. In line with this research, the lives, works and poems of the lovers were tried to be understood and the region of Kahramanmaraş-Afşin was understood.

If some of the results obtained will be listed, it has been concluded that the tradition of minstrels in Kahramanmaraş-Afşin region has its own characteristics, that the lovers of the region exhibit similar characteristics with the minstrel tradition in our country, they prefer to connect them as instrumentation while performing their art, and discuss the events experienced as subjects in their works.

Keywords: Kahramanmaraş, Minstrel, Afşin, Cultural identity, Tradition

ÖZ GEÇMİŞ

1991 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladı. 2012 eğitim- öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümünü kazandı ve 2016-2017 yılında bölüm birinciliği ile mezun oldu. 2018 yılında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Anabilim Dalı Türk Müziği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına kabul edildi. 2017'den bu yana Özel Kurumda Müzik Öğretmeni olarak çalışmaktadır. Türk müziği ile ilgili çeşitli araştırmaları ve yayınları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖZ GEÇMİŞ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
RESİMLER TABLOSU	xii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	4
1.3. Alt problemler	4
1.4. Araştırmanın Amacı	5
1.5. Araştırmanın Önemi	5
BÖLÜM II	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ALANA ÖZGÜ BİLGİLER.....	6
2.1. Tarihi Zemin İçerisinde Âşıklık Geleneği.....	6
2.1.1. Âşık Edebiyatında Üslûp.....	7
2.1.2. Âşık Edebiyatında Anlatım Şekilleri.....	8
2.1.3. Âşık Edebiyatında Konular	10
2.1.4. Âşıklık Geleneğinde Kafiye Dünyası.....	10
2.2. Âşığın Yetiştirilmesi	12
2.3. Âşık Adayının Eğitimi.....	14
2.4. Âşıklık Geleneğinde Sıkça Rastlanan Kavramlar	16
2.5. Afşin Yöresi Tarihi.....	24
2.6. Kahramanmaraş- Afşin Yöresine Ait Günümüz Âşıkları	25
2.5.1. Âşık Erbabî	25
2.5.2. Mahsunî Şerif.....	38
2.5.3. Âşık Aliyar Arslan	46

2.5.4. Âşık Fidanî.....	58
2.5.5. Âşık Seyyidî.....	67
2.5.6. Âşık Pınarî	75
2.5.7. Âşık Osman Konak.....	81
BÖLÜM III.....	87
3. YÖNTEM.....	87
3.1. Araştırmanın Modeli	87
3.2. Evren ve Örneklem.....	87
3.3. Sınırlılıklar.....	87
3.4. Sayıtlar	87
3.5. Verilerin Toplanması.....	88
3.6. Verilerin Analizi	88
BÖLÜM IV.....	89
4. BULGULAR VE YORUM.....	89
4.1. Birinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	89
4.2. İkinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	90
4.3. Üçüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	91
4.4. Dördüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	91
4.5. Beşinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	92
4.6. Altıncı alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	93
4.7. Yedinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar.....	94
4.8. Sekizinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar.....	94
4.9. Dokuzuncu alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	95
4.10. Onuncu alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	96
4.11. On birinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	96
4.12. On ikinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar.....	97
4.13. On üçüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar	97
4.14. On dördüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar.....	97
BÖLÜM V.....	99
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	99
5.1. Sonuçlar.....	99

5.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	99
5.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	99
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	99
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	100
5.1.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	100
5.1.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	100
5.1.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	100
5.1.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	100
5.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	101
5.1.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	101
5.1.11. On birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	101
5.1.12. On ikinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	101
5.1.13. On üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	101
5.1.14. On Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar	102
5.2. Öneriler	102
KAYNAKLAR	103

RESİMLER TABLOSU

Resim 1: Eshab-ı Kehf.....	25
Resim 2: Âşık Erbabî.....	27
Resim 3: Âşık Mahzunî Şerif.....	39
Resim 4: Âşık Mahzunî Şerif Eserine Örnek.....	41
Resim 5: Âşık Aliyar Arslan.....	49
Resim 6: Âşık Aliyar Arslan Eserine Örnek.....	52
Resim 7: Âşık Fidanî	59
Resim 8: Âşık Seyyidî	68
Resim 9: Âşık Pınarî	75
Resim 10: Âşık Osman Konak.....	81
Resim 11: Kahramanmaraş- Afşin, Şairler ve Ozanlar Derneğinden Âşıklarımız	90
Resim 12: Âşık Erbabî ve Âşık Pınarî Atışmaları	92
Resim 13: Bağlama çalgısı	93
Resim 14: Şairler ve Ozanlar Derneği	94
Resim 15: Kahramanmaraş- Afşin Şair ve Âşıkları.....	95

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Kültür, toplumların yazılı olmayan kanunlarını niteleyen, bilgi, birikim, davranışların bütünü olarak geçmişten günümüze devam eden, kendine özgü, sanatı, inançları, örf ve adetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan maddi ve manevi değerlerin bütünü olarak bilinmektedir. E. Artun'a göre "...Halk Kültürü Geleneği, her düzeydeki bireylerin ve insan topluluklarının değeri ve ahlak standartları aracılığı ile dünyayı kavrayış biçimlerini anlatmaya olanak veren bir dizi yaşayan ve sürekli olarak yeniden yaratılan yol yöntemlerden, bilgiden ve anlatım yollarından oluşur" (Artun, 2015:457). Toplum tarafından kabul edilmiş, oluştuğu toplumun kültürel kodlarını taşıyan ve halkın ortak düşüncelerini dile getirebilen her türlü tını toplumun müzik kültürünü oluşturur. Bu bağlamda kültürün tarihsel ve toplumsal gelişme içerisinde, sonraki kuşaklara aktarmada geleceğe ışık tuttuğunu söylemek mümkündür.

Türk Halk Müziği bünyesinde bulunan sözlü ve sözsüz eserler, geçmişî hatırlamaya yardımcı olup kültürel aktarım açısından önemli bir kaynaktır. Bu kültürel aktarıma verilebilecek en önemli aktarım aracı Âşıklık geleneğidir. "... Halkın sosyal yaşamında kültürel taşıyıcılık ve aktarıcılık gibi görevleri de üstlenen âşıklar, iletişim imkânlarının günümüzdeki seviyede olmadığı dönemlerde, gezdikleri bölgeler arasında haber kaynağı olarak da görev yapmaktaydılar" (Özdemir, 2013:1).

Türk Halk Müziği sözlü- sözsüz olarak sınıflandırılan, geniş alanlara yayılmış yöreden yöreye farklı özellikler gösteren bir halk sanatı olarak nitelendirilmektedir. Türk Halk Müziği içerisinde Türk Halk Müziğinin geçmişten bugüne ezgisel, ritimsel ve söz unsurlarıyla taşınmasında Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem için en önemli kollarından biri olan Âşık/türkü yakıcılarının geleceğe ışık tuttuğu bilinmektedir. Konuya yönelik Ekici'nin tespitleri şu şekildedir; "Olaylar sonucu yakılan bir türkü, dilden dile, ustadan çırağa, babadan oğula aktarılarak toplumun zevk, düşünce,

anlayış ve duygu süzgecinden geçerek geçmişin kültürünü geleceğe aktarmada önemli bir köprü olmuştur” (Ekici, 2014:8). İslâmiyet öncesi dönemde Orta Asya’da yaşayan ozanlar dönemin şairleriydiler. Ozanlar, Şamanizm döneminde Orta Asya’da Türk geleneğinin içerisinde bulunan hem şifacılık, hem din adamları, törenlerde, özel günlerde, kutlu hale getirmeyi sağlayan kişilerdir. Fakat 9. yy da Karahanlılar ve Gazneliler döneminde, İslamlaşmanın etkisiyle artık Ozanlar kendilerini Dini Tasavvufi Musikinin etkin ve efektif olmasından kaynaklı Âşıklığa evirmişlerdir. “... Ozanlar, eski kutsiliklerini kaybetmekle beraber hususi bir zümre şeklinde Oğuz Aşiretleri arasında yaşadılar ve XV. asırdan sonra *Âşık* adını aldılar” (Köprülü, 2018:181). Kuşaktan kuşağa aktarılan, kültürü gelecek nesillere aktarmada kaynaklık eden âşıklık geleneği, geleneksel kültürün yarattığı kültür değeridir.

Çobanoğlu, Âşıklık Geleneğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Âşık tarzı icra töresinin kahvehane ortamına göre şekillenişini ve kahvenin sosyal ilişki vasıtası olarak yaygın bir içecek haline geliş sürecinde ve Türk-İslâm dünyasında kahvehanelerin kurumlaşma olgusunun oluşumunun, belki de en bariz izleri ve söz konusu vetirenin adeta topografyasını ortaya koyan en mühim deliller Âşıkların hayatları etrafında teşekkül etmiş halk hikâyelerinde yer almaktadır. Söz konusu hikâyelerin hemen hemen tamamında âşıklık sanatının icra edildiği en önemli mekan kahvehanelerdir. Mesela Âşık Garip hikâyesini bu bağlamda değerlendirecek olursak, Halep şehrinin tabir yerindeyse neden adeta Âşıkların kabesi hüviyetinde bir yere ve role sahip olarak gösterildiğini kolayca anlayabiliriz. Coğrafi keşifler neticesi 16. Yüzyıl Anadolu ve Orta Doğusu baharat ve ipek ticaret yolarının değişmesi neticesi kaybettiği ekonomik gelirinin sıkıntısı içindedir.” (Çobanoğlu, 2006:37)

Bu sebeple âşık denildiğinde toplumun yaşadığı maddi ve manevi tüm sıkıntıları dile getiren derdi sadece güzel sevmek olmayan; sıla, gurbet, özlem gibi konuları ele alan, gerektiğinde siyaseti gerektiğinde politikayı eleştiren niteleyici eserler ortaya koyan kişilere âşık denilmektedir. Âşıklık geleneği babadan oğula ya da usta-çırak ilişkisi içerisinde meşk sistemi ile geliştiği için gelenek haline gelmiştir. Yukarıda verilen bilgiler ışığında, bu çalışmada Kahramanmaraş- Afşin yöresinde Âşıklık geleneği üzerinde çalışılmasının birinci sebebi ulaşılabilir evren içerisinde olmasıdır. Bugün yukarıda görülen dönemin farklılık gösterdiği artık insanların Globalleşen dünyayla, internetle, popüler kültürle Âşıklık geleneğinin izini kaybettiği görülmektedir. Bu bağlamda

Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bulunan âşıklar üzerinde çalışılmasının sebebi problem durumu içerisinde sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Âşıklık geleneği geçmişten bugüne devam eden, geleneksel kültüre ait olan kültür değeridir. 16. Yüzyılda farklı değişimlerle âşık adını alan Ozanlar, günümüz 21. Yüzyılda da değişiklikler göstermişlerdir. Tarihteki öğretim sistemi olan meşk yönteminin günümüzdeki yansımalarını günümüz âşıkları ile birlikte değişimlere uğrayarak görmek mümkündür. Halk müzikleri ait oldukları toplumların kültürel kodlarını bünyesinde barındırmakta ve bu yönüyle yalnızca bir müzik türü tanımlamasından uzaklaşarak daha derin anlamlara bürünmektedir. Herhangi bir toplumun halk müziği dinamiklerinde genellikle ait olduğu toplumun tarihi, gelenek-görenek, dil, vb. birçok özelliği bulabilmek mümkündür. Dolayısıyla toplumlara ait olan kültür katmanlarını tam olarak anlayabilmek için halk müziklerinin incelenmesi en önemli konulardan biri olarak ortaya çıkmaktadır (İmik, 2020:1). Bu nedenle âşıklık geleneğinin çok yönlü olarak araştırılması oldukça hayati bir önem arz etmektedir. Günümüzde âşıklık unvanının kazanılış biçimi henüz genel olarak toplum tarafından yeterince anlaşılmamıştır.

Kahramanmaraş müzik kültürü birçok yönü ile (kültürel, edebi, melodik, nazari vb.) geçmiş dönemlerde yeterince kayıt altına alınamamış olup günümüzde de hâlâ sözlü aktarım geleneği ile devam etmektedir. Bu durum Türk Müziği kaynakçası açısından büyük bir problem olmuştur. Geleneksel Türk Müziği içerisinde önemli bir yere sahip olan Âşıklık geleneği, yazılı kaynaklara kavuşturularak gelecek nesillerin de kullanabileceği bir aktarım aracı olarak görev alabilir. Kahramanmaraş-Afşin yöresi Âşıklarının yerel basında ve il bazında hazırlanan Antolojilerde yer alan şiirleri, yaşamları ve sanatçı kişilikleri ile gelecek kuşaklara örnek teşkil edecek önemli kişiler olduğu düşünülerek bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Kahramanmaraş-Afşin yöresinde Âşıklık geleneğinin özellikleri nelerdir? şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Alt problemler

Araştırmanın alt problemleri aşağıda maddeler halinde sıralanmaktadır:

1. Kahramanmaraş-Afşin yöresindeki âşıklar, geleneksel icralarını geçmişten günümüze hangi mekânlarda sürdürmüşlerdir?
2. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde kahvehane ve düğünler gibi temel icra bağlamlarında faaliyetler devam ediyor mu?
3. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıklık geleneğinin güncel problemleri nelerdir?
4. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde Âşık atışmalarına katılan başlıca âşıklar kimlerdir?
5. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıkların kullandıkları enstrümanlar nelerdir?
6. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde derneklerin âşıklık geleneğine etkisi nedir?
7. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde şenliklere, festivallere, yarışmalara ve bunlara benzer toplantılara katılan başlıca âşıklar kimlerdir?
8. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıklık geleneği devam etmekte midir?
9. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde bade içen başlıca âşıklar kimlerdir?
10. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıklar geçimini ne şekilde sağlarlar?
11. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde çirak yetiştiren başlıca âşıklar kimlerdir?
12. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde TV programlarına katılan başlıca âşıklar kimlerdir?
13. Kahramanmaraş-Afşin yöresindeki âşıkların muamma ve karşılama hakkında bilgisi var mıdır?
14. Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıkların popüler kültür içerisindeki değeri nedir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Kahramanmaraş-Afşin yoresi âşıklık geleneği ve günümüz Âşıklarının yaşamı, eserlerine yönelik ayrıntılı özellikler hakkında çeşitli tespitlerde bulunulması, Âşıklık geleneğindeki güncel durumları tespit etmektir. Araştırmanın amaçlarından biri de Kahramanmaraş- Afşin yoresi Âşıklarını inceleyerek, araştırarak kayıt altına almak, bu sayede yöredeki kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasına imkân sağlamak, bu sayede kendi öz kültürel değerlerimizin korunmasına katkı sağlamaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Kahramanmaraş- Afşin yöresinde Âşıklık geleneğinin özellikleri hakkında çeşitli tespitlerde bulunmayı amaçlanması bakımından önemli olup, Dünyadaki kültürel çalışmalara katkı sağlayacak bir kaynak olması, ülkemizin milli, manevi değerlerinin korunması ve Müzikoloji alanındaki çalışmalara katkı sağlaması, yörenin kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ALANA ÖZGÜ BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümünde, geçmişten günümüze Âşıklık geleneğinin özellikleri, günümüzde yaşamakta olan âşıkların yaşamı, sanatçı kişiliği, âşıkların şiirlerinde kullandıkları usuller, yaşayış biçimleri ve haklarında edinilen diğer kavramsal verilere yer verilmiştir.

2.1. Âşıklık Geleneğinin Tarihçesi

Araştırmanın bu bölümünde geçmişten günümüze âşıklık geleneğinin genel özellikleri hakkında elde edilen bulgular açıklanmıştır.

Orta Asya'da Ozan, Şaman, Kam, Baksı, Bahşı olarak bilinen din adamları yaptıkları ruhani ve mistik müzikleri ile birçok dini Ayini yönetip, belirli görevleri yerine getirdikleri bilinmektedir. Dolayısıyla Orta Asya'dan günümüze Ozanlık adı altında ulaşmayı başaran âşıklık geleneği sözlü aktarım geleneğinin önemli bir unsuru olup, geçmişten günümüze saygın görülüp, kendi içerisinde gelenekleri olan kültür değeridir. Yaşanan toplumsal olaylar ve İslâmiyet'in kabulü ile birlikte 16. Yüzyıldan itibaren Âşık adını alan Saz Şairleri mekân ve ifade değişimlerine uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Konuya yönelik çeşitli tespitler yapan İmik ve Haşhaş'a göre "Âşıklık geleneği, geçmişten günümüze süregelen kültür aktarımının bireysel çabalarla, ustadan-çırağa, kulaktan-kulağa vb. şekillerde sürdürüldüğü en önemli makamlardan birisidir. Bu sebeple; âşıkların sadece saz çalarak türkü söyleyen kişiler olmaktan öte birer kültür aktarıcısı/taşıyıcısı olarak algılanması ve bu doğrultuda toplumsal değerler açısından da çok önemli bir yere sahip olduğunun bilinmesi büyük önem arz etmektedir (İmik ve Haşhaş, 2017:38). Konuya yönelik bir diğer tespit ise Fidan, âşıklık geleneği sürecini şu şekilde ifade etmiştir; "Kültürü oluşturan ana geleneklerden biri de âşıklık geleneğidir. Âşıklık geleneği, Kamlıktan Ozanlığa geçişin devamı olarak yeni işlevlerle olgunlaşan bir kurumdur. Gelenek içinde barındırdığı değişim gücünü kullanarak her dönemde

âşıklık kurumunda eklemeler ve çıkarmalar gerçekleştirilmiştir. Ancak özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan toplumsal dönüşümler; teknolojik ilerlemeyle birlikte ekonomik alanların ayrışması, iletişim araçlarının hızla yenilenmesi ve yayılması âşıkları zor durumda bırakmış bu değişime ayak uydurmada gecikmeler yaşanmıştır” (Fidan, 2017:37)

Türklerin tarihte konar- göçer bir yaşam tarzına sahip olmaları nedeni ile musikileri ve edebiyatları yazılı literatüre tam anlamıyla kazandırılmamıştır. Bu bağlamda “...Türk milletinin bu karışık ve dağınık tarihi içerisinde ilk günden bugüne daima tekâmül eden, fakat mahiyetini değiştirmeyen müşterek milli geleneğe bağlı bir edebiyatları vardır. Bu edebiyatın mahsulleri Tanzimat hareketi ve Cumhuriyet’ten sonra “Halk Edebiyatı” genel başlığı altında değerlendirilmeye başlanmıştır” (Günay 1986:1’den akt. Özarslan, 2001:41). Âşık bulunduğu toplumun sözcüsüdür. Âşık edebiyatında da bazı ünlü şairlerimizin eserlerine denk gelmek mümkündür. Edebi unsur olarak şiirin ön planda olduğu Âşıklık geleneği, tarihsel süreç içerisinde müzikal yönden ziyade edebi yönü ile ele alınmıştır. Sakaoğlu “... Âşık edebiyatının başlıca kaynağı cönklerdir. Âşık adı adeta cönk terimiyle birlikte anılır olmuştur. Pek çok âşığın şiirine yer verenlerin yanında pek az da olsa bir âşığa yer verenleri de vardır” (Sakaoğlu, 2014:46) sözleriyle âşık edebiyatından bahsetmiştir. Cönkler, halk şiirlerinin parçalarını derleyen, kayıt altına alan önemli kaynaklar olduğu bilinmektedir. Kabaklı, Cönk’ün kelime anlamını Halk Edebiyatı üzerine yapılmakta olan araştırmaların önemli bir kaynağı olan, el yazması defterlere Cönk adının verildiğini Âşık Edebiyatı kitabında bahsetmiştir. (Kabaklı, 2008:14)

2.1.1. Âşık Edebiyatında Üslûp

Türklerin İslâmiyet’i kabulünden sonra tasavvuf anlayışı ile âşık tipi ve âşık tarzı şiirlerin ortaya çıktığı bilinmektedir. Âşık Edebiyatının yapı ve icra bakımından kendine özgü kurallarının olmasının yanı sıra sözlü kültür ortamında geleneğin icap ettiği usta malı bilmek, irticalen söyleyebilmek, saz çalabilmek gibi özellikleri olması gerekir. Âşık edebiyatında, âşık şiirlerinin değerlendirilebilmesi için kültür birikimlerinin,

nasihatnâmelerin ve değerlerin aktarılıp, bize zengin malzemeler sunulması kaynaklarda bulunmaktadır. Genel olarak âşık şiirleri toplum tarafından benimsenip ilgi gördüğü için cönklere kaydedilip günümüze kadar gelmiştir. E. Artun, üslûbun dilden ayrı düşünülmediğini dilin, göstergelerden ve bunların kullanılışlarını belirleyen kurallar bütününden oluştuğunu aynı zamanda herhangi bir dil ögesinin veya bir kavramın âşığın şiirinde kazandığı anlamı değerlendirebilmek için şiirin tamamının, yani varlık nedeninin olması gerektiği ile ilgili sözleriyle dil ve üslûp yönünden özgün anlatıma kavuştuğunu vurgulamıştır. (Artun, 2009:48).

Âşıkları normal sanatçılardan farklı kılan özelliklerinden biri de şiir tertip edip bunu saz eşliğinde söyleyebilmeleridir. Şiirlerini çoğu zaman önceden düzenleyip ve yeri gelince hazırda bulunanı icra ederek kendine kolaylık sağladığı kaynaklarca görülmektedir. Âşıklar halkın kendi içerisinde çıkan ve halkın ortak söylemlerini ifade edebilen saz şairleridir. Genelde doğaçlama ile icra etmeleri bakımından özel yeteneklere sahip oldukları bilinmektedir. Artun'a göre, Âşıkların yarattığı şiirde özellikle sözlü geleneğin hâlâ canlılığını koruduğu, çevrelerden çıkan âşıkların ise şiirlerinde doğaçtan söylemenin koşullarından ileri gelen birtakım deyiş özellikleri olduğu açıkça görülmektedir. (Artun, 2009:148) Üslûp yönünden öncelikli olarak Halk Edebiyatı'ndan yararlandıkları ve sonra tanıştığı kültürlerle birlikte edebi gelişmenin yaşandığı bilinmesi halinde, buldukları toplumun dini, coğrafi ve siyasi gibi birçok yönünü yansıtabilir. Dolayısıyla şiir okuyup saz çalmak gibi görevlerinin yanında, en önemli görevleri gelecek kuşaklara kültürün aktarılmasını sağlamak, aynı zamanda yazılı olmayan kaynakların aktarımında önemli bir role sahip olmasıdır.

2.1.2. Âşık Edebiyatında Anlatım Şekilleri

Anadolu'da Âşıklar, halkın duygu ve düşüncelerini ifade ettiği için anlatım şekilleri yöreden yöreye farklılık göstermiştir. Âşıkların yöre yöre gezip kendi kültürlerini, gittikleri yere götürdükleri ve gittikleri yörenin kültürel özelliklerini de kendi yörelerine taşıdıkları bilinmektedir. Âşıkların şiirleri ile dinleyicileri eğlendirmenin yanı sıra birçok yönden (sosyal, kültürel, ekonomik, vb.) bilgilendirdikleri de söylenebilir. Âşıklar, bu

yönleri ile sosyo kültürel değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına da büyük katkı sağlamışlardır.

Âşıkların ne kadar kendine özgü anlatım şekilleri olsa da duygularını ve düşüncelerini halkın anlayacağı şekilde ifade ettiği bilinmektedir. Konuyla ilgili E. Artun; “Âşıklar anlatmak istediklerini halkın anlayabileceği bir dille, Âşıkların anlatım şekillerini gelenek, edebi tür, yazıldığı dönemin sanat anlayışı etkiler. Âşıkların kullandığı anlatım şekillerini şöylece sıralayabiliriz: Âşıklar dini ve toplumsal konularda öğüt verme; uyarma gerektiğinde, nasihat ve hitap yoluyla anlatım yolunu seçerler ve bu tür şiirlerde emir kipini kullanırlar. Öğütleme ve dini tasavvufi şiirlerde başvurulan ikinci bir anlatım yolu da doğrudan anlatım yoludur. Âşıklar dünyanın yaratılışı ve peygamberlere ait kıssaların anlatılışında ve destanlarda tahkiye etme (hikâye etme) anlatım şekline; atışmalarda soru-cevaplı; tasavvufi şiirlerde ve öğütleme şiirlerinde karşılıklı soru cevap anlatım yollarına başvururlar. Dini-tasavvufi şiirlerde düşüncelerini ayet ve hadislerle desteklemek istediklerinde delil ve ispat anlatım yolunu seçerler” (Artun, 2001:117). Âşıklar duygu ve düşüncelerini, içten ve samimi bir dille anlatmıştır. Bu yüzden açık ve sade bir anlatımları vardır. Anlatım şekillerini Artun şu şekilde sıralamıştır:

Öğüt ve hitap yönüyle anlatım:

Âşıklar, öğüt verme aynı zamanda uyarma gerektiğinde öğüt ve hitap yönüyle anlatım şeklini seçerler.

Doğrudan anlatım:

Âşıklar özellikle dini-tasavvufi şiirleri öğretici özellik taşıdığı için bu anlatım şekline başvururlar.

Tahkiye:

Âşıklar dünyanın yaratılışı ve peygamberlere ait kıssaların anlatılışında ve destanlarda tahkiye (hikâye etme) anlatım şekline başvururlar.

Karşılıklı Soru-Cevap:

Âşıklar zaman zaman karşılıklı konuşmalar veya soru cevaplarla tasavvufi bilgi ve motifleri anlatma yoluna başvururlar. Bazı öğüt türü şiirlerde de bu anlatım yolunu seçerler.

Delil ve İspat Yoluyla Anlatma:

Âşıklar, dini-tasavvufi şiirlerinde düşüncelerini ayet, hadislerle takviye etme yoluyla anlatmak istediklerinde, bu anlatım yolunu seçerler” (Artun, 2001:119-120).

2.1.3. Âşık Edebiyatında Konular

Âşıklar yetiştikleri toplumun benimsediği, onların acılarını, sevinçlerini mısralarla dile getiren değerlerdir. Elleri sazlarını alıp diyar diyar dolaşarak gezdikleri yerlerde sanatlarını icra eden ustalar, sıla özlemi ve çektikleri sıkıntıları konu olarak ele alıp halka mal etmişlerdir. Artun, “Âşıklar, şiirlerinde çok çeşitli bireysel ve toplumsal konuları dile getirmişlerdir. Bunlardan en dikkati çekenlerini aşk, özlem, yiğitlik, ölüm, toplum, din, zamandan yakınma ve doğa gibi başlıklarda toplayabiliriz (Artun, 2001:123), diyerek işlenen konulardan bahsetmiştir.

Konu ile ilgili Özarlan; “Âşıkların özellikle cumhuriyet, ordu, askerlik, ülke bütünlüğü, Kıbrıs Meselesi, Ortak Pazar, Avrupa, Almanya, gençlik, pop müzik, din ve ahlak kaygısı, örf-adet endişesi, değerlere bağlılık, geçim darlığı, hayat pahalılığı, toplumsal eleştiri, halkın protesto ihtiyacı, mahalli problemler gibi toplumsal; göç, gurbet duygusu, sıla hasreti, zaman değişmesi gibi ferdi konuları dile getirmeleri ve bu konularda söylediklerini geniş kitlelere duyurmaları onları ayakta tutan hususlardır” (Özarlan, 2001:172).

Yukarıda da açıklandığı gibi müziğin temel üreticisi, sözcüsü ve aktarıcısı olarak bilinen âşıklar genelde, toplumun yaşayış biçimini ele alıp hayata dair olumlu- olumsuz her türlü konuya dokunmaktadır.

2.1.4. Âşıklık Geleneğinde Kafiye Dünyası

Âşıklık geleneğinde kafiye dediğimiz zaman akla ilk gelen nazım şekilleridir. Araştırmamızda kaynaklardan yola çıkarak incelemeye çalışılmıştır. “...Âşık şiirleri

nakış nakış işlenerek, özümlelenerek derleyiciler aracılığıyla bizlere ulaşmışlardır. Âşık Edebiyatı'nda “Âşık şiirlerinde ağırlıklı olarak kullanılan nazım şekilleri “Koşma”, Semai”, “Müstezat”, ve “Divani”dir” (Özdemir, 2013:85). Sakaoğlu ise konuyla ilgili şunları ifade etmiştir:

Kafiye kelimesinin Aşık Edebiyatımızdaki karşılığı “Ayaktır”. Âşıklar atışmadan önce birbirlerine “ayak açarlar”. Bir yarışma şeklinde olan atışmalarda ise ilgililerden “ayak” isterler. Yine onlara göre ayaklar kafiyeli kelimelerin azlığına ve çokluğuna göre “kapanık ayak”, “ dar ayak”, “ geniş ayak” gibi dallara ayrılır.

Her kim ikrarına duramaz kavi

Keşfin gösterse de olamaz veli

Burada “kavi” ve “veli” kelimelerinin sonlarında yer alan “i” sesleri daha doğrusu “ünlüleri/ vokalleri” benzeşmekte önlerindeki “v” ile “1” sesleri benzeşmemektedir. Şimdi bu iki mısra arasında kafiye var mıdır, yok mudur? Kafiye, “bir sessiz harf” diye ele alanlara göre kafiyesiz sayacağız. İşte bizim problemlerimizden biri budur. Buradaki tek ses benzerliği bir ünlüye dayanmaktadır.” (Sakaoğlu, 2014:133-134)

“Kafiye çeşitlerini sayanlar hemen daima aynı kolay örnekleri verip geçerler. Onun karışık örnekleri bahsine nedense hiç eğilmezler. Meselâ yarım kafiye bahsinde anlaşılması ve görülmesi son derece kolay olan “kış” ve “taş” kelimeleri, örnek olarak verilir. Bu iş tam kafiye bahsinde “baş”, “taş” ve “yaş” kelimeleriyle geçiştirilir” (Sakaoğlu, 2014:135-136).

“Burada görülen durum daha da karışıktır:

Ölmeden bir dem sürelim

Girmeden bir dem sürelim

Bitmeden bir dem sürelim

Ermeden bir dem sürelim

Etmeden bir dem sürelim” (Karacaoğlu,229-230’ den akt. Sakaoğlu, 2014:136).

Şiirlerin sonunda mutlaka şairin adı veya mahlası geçer. Nazım birimleri dörtlüklerden oluşur ve genelde şiirlerin başlığı olmadığı için nazım şekilleri ile

adlandırılıp, yarım kafiye kullanılır.

2.2.Âşığın Yetişmesi

Doğuştan gelen yetenek, yaşadığı toplum ve toplumun kültür yapısı, ilahi aşk, âşıklığa olan heves, ilgi duyması gibi durumlar âşıklığa yönelme sebepleri içerisinde yer alır. Bazı insanlar şiir yaratılışlıdır. Küçük yaştan beri gelen şiire, saza, söze meraklı, hevesli yapıdadırlar. Âşıkların yetişmesiyle alakalı M. Özarşan; “Âşıklığın temelinde ona karşı bir hevesin olması şarttır. Bu heves istekli bir Âşık adayının o sanata yönelmesini sağlayan itici bir güç durumundadır. Hevesin yanında en az heves kadar gerekli bir unsur da yetenektir. Âşığın söz ve ezgi bakımından yeteneklerinin olması şarttır. Öğrenme yeteneği, hafıza kuvveti, yaratıcılık, hazır cevaplılık, kelime hazinesinin genişliği, iyi ve etkili konuşabilme ve şiir söyleyebilme yeteneği, bunun yanında iyi bir müzik kulağı ve en önemlisi vasatın üstünde bir zekâ, Âşığın sanatında belirleyici olan başlıca amillerdir. Söz gelimi yeterli derecede söz gücü olmayan bir âşık adayının âşık olabilmesi zordur” (Kırzioğlu, 1962’den akt. Özarşan, 2001:105) diyerek âşığın yetişmesinde usta- çırak ilişkisinin öneminden bahsetmiştir.

Âşıklığa başlama sürecinde bir diğer unsur da halk hikâyeleridir. Kaya doktora tezinde, kişinin bazen de okuduğu aşk hikâyelerinden etkilenip âşıklığa yöneldiğini vurgulamıştır. (Kaya, 1991:45) Fakat yapılan incelemelerde genel olarak, Âşıklığa başlayacak olan aday, ustanın şiir düzme, saz çalıp türkü söyleme tavırlarını izleme, gözlemleme ve taklit etmesi ile başladığı bilinmektedir. Âşıklık geleneğinde çırak belli bir seviyeye geldikten sonra ustasıyla beraber âşık fasıllarına katılır aynı zamanda gözlemleyerek öğrendiği bu ortamlarda pratik yaparak kendini geliştirip zamanla âşıklık sanatına hâkim olmaya ve artık kendi ürünlerini icra etmeye başlar. Ustanın sanatını icra ettiği her ortamda çırağın bulunması gerekir. Çırağın ezberleme ve gözlemleme yöntemi ile belli bir seviyeye ulaştığında onlara da çalıp söyleme izni verilir. Âşıklar yanlarına yetenekli, âşıklığa karşı hevesli, öğrenmede güçlük çekmeyen, ahlaklı, dürüst çırak alırlar ve onları usta bir Âşık olana dek eğitirler. Böylece usta Âşık öldükten sonra usta malı olan sözlü ve müzikal repertuar icra edip adının ve eserlerinin yaşatılmasını sağlarlar. “...

Kendisini geliştiren âşıktan artık kendi şiirlerini söylemesi ve kendi hikâyelerini tasnif etmesi beklenmekle beraber, âşık mûzik olarak usta malı icra etmeye devam eder.” (Özdemir, 2013: 37).

Âşıklık geleneğinin mûzikal olarak en önemli unsurlarından biri de ustanan öğrenilen saz çalmadır. Âşık ustasından geleneksel eserlerin sazla icra edilmesini öğrenir. Âşık adayı usta malı eserlere aşına olduğu gibi bir ustaya çıraklık yapmadan önce saz çalmaya da aşınadır. Böylece çırak ustasının yanına gittikten sonra saz çalma kabiliyetini ustasını gözlemleyerek geliştirir. Bazı kaynaklarda ise âşıklığa başlamanın sadece usta-çırak ilişkisi içerisinde olmadığı, özellikle kahvehane gibi kültür etkinliği içerisinde olan sanatların icra edildiği ortamlara giderek gözlem yoluyla da öğrendikleri belirtilmiştir. Özarslan, Âşık adaylarının bir ustaya bağlanmak yerine, kahvehane, düğün, şenlik gibi icra mekânlarına giderek daha doğal ortamda, katılım ve gözlem yoluyla, öğrendiğini belirtmiştir. (Özarslan, 2001:109-110) “... Kendisini geliştiren âşıktan artık kendi şiirlerini söylemesi ve kendi hikâyelerini tasnif etmesi beklenmekle beraber, mûzik olarak usta malı icra etmeye devam eder” (Özdemir, 2013:37). Âşıklık geleneğinde adayın bir usta âşığa bağlanarak geleneğin içerdiği bilgi ve uygulamaları öğrenmeye başlar.

Konuyla ilgili Aslan’ın tespitleri şu şekildedir; “Usta, çırak geleneğinin ilk dönemlerinde çırak, ustasını âşık meclislerinde gözlemleyerek, taklit ederek yetişmekteyken, yazılı kültürün, yaygınlaşması, okuma-yazma oranının artması çırağın, âşıklık geleneği ile ilgili yapılan ve sayıları gün geçtikçe artan araştırmaları, kitapları okumasına imkân vermekte, böylece çırak kendisini daha iyi yetiştirebilmektedir. Bundan dolayı usta bir âşık çırağına özellikle geçmişte yaşamış olan üstat âşıkların hayatlarını ve eserlerini konu alan kitapları okumasını tavsiye etmektedir” (Aslan, 2007:66).

2.3.Âşık Adayının Eğitimi

Çıraklık: Türk müzik eğitim sisteminin en eski yöntemlerinin biri de usta-çırak ilişkisidir. Âşık adayının geleneği öğrenip yetişmesinde ilk başta yaygın olarak görülen çıraklık eğitimidir. Âşıklar genelde bir ustanın yanında çıraklığa başlarlar. Çırağın bir ustanın yanında eğitim alması en doğru ve en iyi öğrenim sürecidir. Âşık adayları kendilerine âşıklık geleneğini öğretecek ustalara çıraklık ederek onun bilgi ve tecrübelerinden faydalanıp bu sanatı icra etmede gerekli olan edebi ve mesleki terbiyeleri öğrenirler.

Özarslan konuyla ilgili şunları ifade etmiştir: “Âşık adayının âşıklığa yönelme sebebinden sonra eğitim merhalesi de başlamış olur. Âşık adayının alacağı eğitim geleneksel zanaat veya sanat dalları için geçerli özellikte, örgün olmayan, düzensiz, yaygın veya geleneksel eğitimidir. Temel esasları gözlem ve tembihe dayalı, tavsiyenin ağır bastığı bir eğitim şekli olan âşıklık eğitiminde manzum malzemenin defterler vasıtası ile aktarılabilmesi mümkündür. (Özarslan,2001: 107) Âşık adayının yetişmesi için çıraklık eğitimi ilk başta gelmektedir. Çırak bu eğitim sürecinde ustasının yanında yer alıp, onu yakından izleyebilmesi için onunla beraber icra ortamlarında bulunur, meclislere katılır. Ustanın yanında bulunan çırak zamanla ustası tarafından sınava tabi tutulur. Kendini geliştiren âşık ustasından destur ister ve ustasının olumlu cevabı üzerine kalfalığa adım atar.

Kalfalık: Kalfalık dönemi âşık adayının artık dinleyicilerin önünde pratiklerine ağırlık vererek ustasından öğrendiklerini icra etmeye başladığı dönemdir. Kalfalık dönemi âşığın pratik yaparak tecrübesinin oluştuğu dönemdir.

Konuyu Özarslan şu şekilde özetlemiştir:

“Bu dönem adayın, belirli ölçülerde saz çalması ile usta malı şiir söyleyebilmesi ve ustasından öğrendiklerini dinleyici kitlesi önünde okumasıyla başlar. Kalfalık döneminde artık iyiden iyiye saza hâkim bir duruma gelen âşık adayının dil de laf yapar hale gelir. Âşık adayı giderek dinleyici önündeki pratiklerine ağırlık vermeye başlar. Devamlı olarak uygulamalar yapar. Kitle önünde yaptığı icralar sonunda meydana gelebilecek hatalar

ustası tarafından kendisine iletilir. Aday âşık bu hataları yapmamaya gayret eder ve kendini daha özenle hazırlar. Dinleyici önünde yaptığı her icradan sonra kendine olan güveni artar. Tecrübesi oluşur.” (Özarlan,2001:108)

Ustalık: Âşık adayı usta bir âşığın yanında çıraklık ve kalfalık dönemini geçirerek artık ustasının güvenini kazanır ve âşıklık geleneğinde icra edebilme konusunda ustasından mahlasını ve beratını alır. İrticalen şiir söyleyebilen, müzikal olarak sazı ile çalabilen, kendi hikâyelerini tasnif edebilen usta bir âşık olmuştur. Konuyla ilgili Özarlan şu şekilde özetlemiştir; “Fasillara tek başına iştirak eder. İrtical gücünü geliştirir. Önceden yazdığı bazı şiirleri yeniden ele alır ve onları işler. Usta malı olarak dağarcığında bulunan hikâyelerin yanında, kendisi de hikâye tasnif eder ve bu hikâyeleri anlatmaya başlar. Âşığın herhangi bir sanatla başladığı macerası bu aşamalarla tamamlanmış olur.” (Özarlan, 2001:109-110).

Âşıklık geleneğinde Usta âşık artık halk kültürünü gelecek nesillere aktarmak için kendisi de yanına âşıklığa karşılı ilgili, hevesli, zekâlı, yetenekli bir çırak alarak diyar diyar gezer ve gelenekselliği yaşatmaya devam eder.

2.4.Âşıklık Geleneğinde Öne Çıkan Kavramlar

Atışma

Âşıkların karşılıklı olarak birbirlerine meydan okumaları anlamına gelmektedir. Âşıklar profesyonel sanatkârlardır. İki veya daha çok âşık bir araya gelerek şiirleri kafiyeli bir şekilde karşılıklı olarak söylerler ve birbirleriyle yarış içerisinde olup galip gelmeye çalışırlar. Birkaç âşığın önce şiir söylemesi ile başlayıp, atışma ile son bulduğu kaynaklarca bilinmektedir. E. Artun, iki Halk Ozanının belli bir ayak üzerine karşılıklı taşlama veya dörtlükler söylemelerine verilen isimdir, diyerek atışmadan kısaca bahsetmiştir. (Artun, 2009:145).

Ayak

Âşık kollarının en önemli unsurlarından biridir. Halk şiirinde ayak, birinci olarak kafiye çeşidi olup ikinci olarak da müstezat şekliyle yazılmış şiirlerde kısa mısralardır. En önemli fonksiyonu şiire ahenk katmasıdır. "...Bu noktada âşık tarzı şiir geleneğinde kullanılan ve bir çeşit kafiye olan "ayak" dikkat çekici bir unsur olarak göze çarpmaktadır." (Çelikten, 2020: 80). Halk şiirinde "Ayak açmak" ve "Ayak uydurmak" ise Ayak açmak; şiir yarışmalarında saz şairlerinin sazını eline alıp söze başlayan şairin belli bir ayak ile söylediği şiir olarak kaynaklarda verilmiştir. Ayak uydurmak ise; yine yarışmalarda ilk şiiri söyleyen şairin açtığı ayakla şiir söylemesidir.

Deyiş

Deyiş, Türkçe kelime anlamı "Deme" den türetilmiştir. Halk ağzında söylemek, dile getirmek anlamı taşır. Türk Halk Edebiyatı'nda hece vezninde söylenmiş şiirlere verilen addır. Genelde 8'li hece ölçüsü ile 4+4 kalıbıyla yazılan, toplumsal olaylarda her yönü ile dile getirilen, âşık tarzı anlatımları konu olarak işleyen şiir türüdür.

Güzelleme

Türk Halk Edebiyatında sevilen her şeyi övmek için anlatan bir şiir türüdür. "... Sevgilinin güzelliğini, tabiat güzelliklerini veya sevilen başka bir varlıkları övmek için yazılırsa güzelleme denir." (Uysal, 2010: 103). Konu olarak insan ve doğa güzelliklerini işleyen güzelleme, genellikle koşma içerisinde kullanılan lirik bir şiir türüdür.

Lebdeğmez

Lebdeğmez "Dudak değmez" anlamı taşıyan bir edebiyat terimidir. Kısaca atışmalarda söz söyleyememe durumudur. Bu terim halk şiirinde iki dudağın birbirine değmeden söylenen kelime ve dizelerden oluşur. Konuyla ilgi Artun kısaca şöyle özetlemiştir; "Leb" Farsçada dudak anlamındadır. Lebdeğmez sözcüğünün Türkçe karşılığı ise dudak değmez şiir ve sazlı deyiş söylemedir. B, P, M gibi harfler söylemeksizin, dudakların arasına iğne konularak şiir söylemektir. Eğer ozan yanlışlıkla bu harfleri kullanırsa iğne dudağına batar ve yarışmayı kaybeder" (Artun, 2009:145).

Yazılacak olan şiirlerin içerisinde b, p, f, m, v sessiz harflerinin olmadığı bir söz sanatıdır. Lebdeğmez de âşıkların dudakları arasına iğne konularak içerisinde b, p, f, m, v harflerinin bulunmadığı bir şiir söylemeleri istenir. Eğer şiirin içerisinde bu sessiz harfler varsa iğne dudağına batar. Bu bağlamda irticalen şiir söyleme, doğaçlama ve atışma şekillerine lebdeğmez adı verilmektedir.

Lugaz

Arapça kökenli olan lugaz, halk dilinde hece vezni ile yazılmış bilmece türüdür. "...Doğrudan doğruya bilmecedir. Sadece manzum söylenmiş olmalıdır" (Uysal, 2010:192). Konu olarak cisim veya nesneyi yani geniş kapsamlı olarak somut şeyleri işleyen, genellikle soru biçiminde düzenlenip çözüme odaklı ipuçları bulunan bir söz sanatıdır.

Mahlas/ Mahlas Beyti

Mahlas, Divan şiirinde Şairlerin, şiirlerinde kullandıkları takma isimdir. Mahlas beyti ise şairin mahlasının geçtiği beyittir.

Muamma

Muamma, halk şiirinde bilgi ve zekâ gerektiren bir bilmece türüdür. Konuyla ilgili Şenel; “Bilinmesi zor ve sırlı konuları, eşyaları bilip bulmak için yapılan bir tür şiirli bilmececiir. Bu tür şiirler, âşıkların irtical yeteneklerinin sergilenmesine yarayan bir çeşit imtihan konusu olurlar. Halk ozanlarının bulunduğu yerdeki kahvelere bir kâğıda yazılarak asılan muamma hangi hece ölçüsüyle yazılmışsa karşılığı da aynı şekilde verilmelidir” (Şenel, 1997-1998:30). Konu olarak bir Allah’ın isimlerini veya bir insanın adını buldurmaya yönelik manzum bir bilmece türüdür. Bu yüzden lugaz gibi her konuda bilmece oluşturamaz.

Acem Koşması/ Acem Şikestesı/ Acem Güzellemesi

Acem koşması, özel bir ezgi kalıbıyla söylenen koşma türüdür. Acem şikestesı, acıklı ve içten söylenen türkü makamına verilen addır. Acem güzellemesi ise, Doğu Anadolu Bölgesinde duygularını dile getiren bir tür türkü çeşididir. Konuyla ilgili Artun şu ifadeleri kullanmıştır: “Acem koşması; Divan şiirinin “fâilâtün, fâilâtün, fâilün”, kalıbıyla özel bir ezgiyle söylenen şiirlerdir. Acem Şikestesı; Âşıkların özel bir ezgiyle şiirlerini okumaları, bir tür türkü makamıdır. Acem Güzellemesi; Doğu Anadolu âşıklık geleneğın de âşıkların Azeri ağzını taklit ederek özel bir ezgiyle türkü söylemeleri” (Artun, 2009:145).

Ağırlama

Âşık sanatlarının icra edildiği ortamlarda birkaç âşık bir araya gelerek birbirleri ile yeni tanışan âşıkların sazıyla yeni tanıdığı kişiye övgüler yağdırmasıdır. “...Âşık fasıllarında, âşık toplantılarında birbirleri ile yeni tanışan âşıkların sazla ve sözle birbirlerini irticalen (doğmaca) övmeleri” (Artun, 2009:145).

Ağıt

Türk Edebiyatının en eski şekillerinden olan ağıt kaybedilenin arkasından duyguların ifade edildiği bir türdür. "... Uzun hava olarak kabul edilen ve usulsüz türküler içinde yer alan ağıt, genellikle bir kişinin zamansız sayılan ölümünden sonra yakınları veya bir ağıtçı tarafından söylenen türkü türüdür" (Uysal, 2010:85). Ağıt söylemeye Ağıt Yakma da denilebilir. Sadece ölen bir kimsenin arkasından değil; canlı, cansız kaybedilen bir şeyin arkasından da Ağıt yakılabilmekte kaynaklarda belirtilmektedir.

Askı

Kahvehanelerde muammanın halk şairi tarafından okunaklı bir şekilde hazırlanıp duvara asılması olarak bilinmektedir. "...Âşıklar arasında yapılan deyiş söyleme yarışmalarında üstün gelen âşığa verilmek için kahvehane de duvara asılan ve adı söylenmesi gereken nesrin üzerine söylenmiş özel muamma(bilmece)" (Artun, 2009:145).

Âşık

Âşık kelimesi Orta Asya'da yaşayan Ozanlardan gelmektedir. Ozanlar yaratıcı, doğaçlama söyleyen, zekâlı kişilerdir. Ozanlar, Türklerin Anadolu'ya göçleriyle beraber 16. yy itibari ile yerini âşıklara bırakmışlardır. Halk Edebiyatında saz çalarak şiir okuyan şairlere Âşık denilmektedir. Geçmişte ve günümüzde saz çalarak ve doğaçlama şiir okuyarak maharetini sergileyen, insanlar arasında kültürel aktarım sağlayan kişilerdir. Artun, "...kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen ve halk hikâyeleri anlatan saz şairi" (Artun, 2009:145). Âşıklar, halk arasında yetişerek duygu ve düşüncelerini saz çalarak dile getiren kişilerdir.

Âşık fasılları

Âşık Fasılları denilince akla ilk gelen birden fazla âşığın bir araya gelerek belirlenen bir yer de icra ortamı oluşturup, sazlarıyla sözleriyle yaptıkları toplantı türüdür. Bir nevi Meclis kurmakta diyebiliriz. Âşık fasıllarını Artun, "Âşıkların bir

araya gelip muammaların, destanların, semaflerin söylenip, atışmaların yapıldığı ve çalılıp söyleyerek fasıl yaptıklarından bahsetmiştir. (Artun,2009:145).

Âşık Kahvehaneleri

İslâmiyet sonrası dönemde âşıkların sanatlarını icra edebilmesi bağlamında kendilerine mekân olarak seçtikleri yerlerden bir tanesidir. “... Kahvehaneler hem âşıklık geleneğinin icra edildiği, hem de usta-çırak ilişkilerinin en yoğun yaşandığı mekânlardan biridir” (Aslan, 2007:65). Ticari bir şekilde işletilen bu tarz müesseseler zamanla eğitimin sürdürüldüğü, kültürün aktarıldığı sanatseverlerin bir araya geldiği, mekân olarak günümüze kadar gelmiştir. Bunun yanı sıra sözlü kültür ortamındaki çalgılı kahvehaneler, gelenekte mevcut olan icra ortamlarından biridir. Konuyla ilgili Çobanoğlu çalgılı kahvehaneleri şu sözleriyle özetlemiştir:

”Çalgılı kahveler adından da anlaşılacağı üzere âşıkların atışacağı, muamma askı asacağı, hikayeler anlatacağı klasikleşmiş formuyla âşık icra töresinin hüküm ferma olduğu mekanlar değildi. Herhangi bir gelenek disiplini görmemiş mevcut sosyal normlar karşısında bile bir ölçüde bigane kalmakla eş anlamlı olan külhanbeyi ve tulumbacılık modasının mensuplarının veya zümresinin usta malları dinleyerek eğlendiği ve bir nevi güç ve kuvvet düellosunun çoğu zaman edep dışı kabul edilen ifadeleri de içererek mani ve semai atışmalarına dönüştüğü yerlerdi” (Çobanoğlu, 2006:55).

Kısaca âşıkların yetişmesinde ve geleneğin aktarılmasında yararlı olan ve aynı zamanda âşıkların sanatlarını icra etikleri mekânlardır diyebiliriz.

Âşık kolları

Çıraklık geleneği içerisinde, âşıklar tarafından usta âşığa bağlılık duyarak, irticalen şiir söylemesi, dil, ezgi, konu, hatıralar ve ona ait hikâyelerin devam ettirildiği okuldur. Âşık kollarında amaç, eski âşıkların hatırlanması ve hatıralarının çırakları tarafından yaşatılmasıdır. Gülçiçek ise konuyla ilgili yüksek lisans tezinde şöyle ifade etmiştir:

“Âşık kolu, bir Âşığın kendine çıraklar edinip, şiir ve söylem tarzını çıraklarına öğretmesi, çıraklarının da kendi çıraklarına öğretmesi ile oluşabileceği gibi bazen de bir âşığın kendinden daha

önce yaşamış başka bir âşığı kendine usta kabul etmesi ile de ortaya çıkabilir. Ustası olarak gördüğü kişinin konularında şiirler söyler ve ustasının özelliklerini çıraklarına öğretir” (Gülçiçek, 2012:17).

Âşık Makamları

Âşık makamları âşık havaları olarak da bilinmektedir.”...zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelebilmiş olan bu kalıp ezgiler, âşıklık geleneği içindeki uygulamaların müzik yönünü oluşturmaktadır.” (Özdemir, 2013:57)

Âşıklar Bayramı/Âşıklar Şöleni

Âşıklar bayramı ve âşıklar şöleni gibi etkinlikler âşıklık geleneğinin yaşatıldığı il ve bölgelerde aynı zamanda büyük şehirlerde de düzenlenmektedir. Bu etkinliklere her yıl yenisi eklenerek gelenekselliği devam ettirmektedirler. Âşıklar bayramı genelde il, ilçe ve belediyeler tarafından kültürel etkinlikler çerçevesinde düzenlenmektedir. Konuyla ilgili E. Artun, Âşıkların birbirlerini tanımaları geleneğin diğer yörelere taşınması açısından yararlı olduğunu ifade etmiştir. (Artun,2009:145).

Âşıklık Geleneği

Kendine özgü icrası ve geleneğe bağlı yapısı olan âşıklığı sürdürmek için uyulması gereken bir gelenek türüdür. ”...Âşıklık geleneklerinin temeli İslamiyet öncesi ozan-destan geleneğine dayanmaktadır. Âşık geleneğinde yer alan saz ve müzik eşliğinde şiirler söyleme, İslamiyet öncesi dönemden günümüze kadar gelmiştir” (Gülçiçek, 2012:13). Kültürel çeşitlilik ve zenginlik olarak ifade edilen Âşıklık Geleneği, Orta Asya’dan bu yana devam eden kültürel değerdir. Kendi içinde adabı ve gelenekleri olan aynı zamanda usta- çırak ilişkileri ile yaşatılan sistemli bir gelenek haline gelmiştir. Bu gelenekte âşıkların yetiştirme tarzları ortaya koydukları ürünler belirlenmiş geçmişten bugüne bir sanat olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Teknolojinin bugünkü kadar yaygın olmadığı dönemlerde âşıklar, diyar diyar gezerek hem kültürel hem de güncel olaylar hakkında bilgi alışverişi yapıp kuşaktan kuşağa aktarılan âşıklık geleneğine dair bütün ürünler günümüze kadar ulaşmıştır. 16. Yüzyıldan sonra yeniden şekillenip ve geçmişten gelen geleneklerle bir araya gelip yeni anlayışlar sonucu Âşıklık Gelenekleri ortaya çıkmıştır.

Aşırma

Bir âşığın, başka bir âşığa ait dizeleri ve şiirleri değiştirerek kendi adına söylemesi olarak kaynaklarca görülmektedir. Artun Aşırma konusuyla ilgili "... Başka bir âşığa ait dizeyi, haneyi, hatta bütün şiiri tapşırmasını değiştirerek kendi adına söylemeye veya değişik bir biçimde anlatma" (Artun, 2009:145) diyerek bahsetmiştir. Bu bağlamda bir âşığın başka bir âşığa ait olan yazılan bölümler ve şiirlerden dizeler alıp kendininmiş gibi gösteren intihal durumudur.

Aşuğ

Genellikle Ermeni Halk Ozanlarına verilen addır. "Türkçe şiirler yazıp söyleyen Ermeni âşıklara verilen ad. Âşık kelimesinden bozmadır. Bazı Ermeni şairleri 18. yy'dan başlayarak âşıklık geleneğini benimsemişlerdir. Bunlar şiirlerini sazlı söylerler, çoğu ümmidir, gezginci âşıklardır. Aşk, doğa, toplumsal eleştirileri konulu şiirler yazmışlardır" (Artun, 2009:145). Aşuğ kelimesi Türkçe olarak âşık tan alınmıştır. Bazı kaynaklarda Aşuğlar, Türkçe şiirler yazıp söyleyen Ermeni halk ozanları üzerinde konu olarak ele alınmış, bazı kaynaklarda ise kelime olarak "Aşuğ" Türkçe "Âşık"tan geldiği için bütün halk ozanlarını aynı kefeye koymaktadır. Sadece dinlerinin farklı olduğu üzerinde durmuşlardır. Eski dönemde Ermeniler İstanbul ağzı ile değil kendi yaşadıkları bölgenin ağzı ile konuşup yazdıkları için cönlere Âşık kelimesi Aşuğ şeklinde yazıldığı kaynaklarca bilinmektedir.

Ayak Alma

Âşık ortamlarında iki veya ikiden fazla âşık bir araya gelerek irticalen çalıp söylemeleri istenir. "...Âşık karşılımlarında, ikinci âşığın, önceki âşık tarafından açılan ayağa uygun şiir söylenmesi" (Artun, 2009:145). Ayağı, ilk çalıp söylemeye başlayan âşık verir. İlk âşığın bıraktığı yerden başlayan diğer âşık ise aldığı ayağın makamında herhangi bir değişiklik yapmadan ayağı vermektedir.

Ayaklı Koşma

Öncelikle koşmalar, genelde 8’li ve 11’li hece ölçüsü kullanılıp dörtlükler ile söylenilir. Ayaklı koşma, dizenin son parçasının hece sayısına bir fazlalık eklenerek oluşturulur. “...Musammat koşmanın ilk dörtlüğünün ikinci ve dördüncü, diğer dörtlüklerin yalnızca dördüncü dizelerine beş hecelik küçük dize, ayak eklemekle oluşturulan koşmalardır” (Artun, 2009:145). Halka hitap ettiği için dili sade ve içtendir.

Rüya Motifi/Bade/ Badeli Âşık

Kelime anlamı şarap olarak bilinen bade, tasavvuf edebiyatında aşk anlamına gelmektedir. Rüya motifi dediğimiz bade içme âşıklık geleneğinin önemli bir unsurudur. Âşık badesi, olağan üstü bir kudretinin olduğu düşünülen manevi bir içki türüdür. Rüya motifinde sadece içecek değil herhangi bir yiyeceğinde olduğu (ekmek, elma, üzüm vb.) kaynaklarda görülmektedir. Âşık Edebiyatında rüyada bade içen kişinin rüya sonrası, irticalen şiir söyleme yeteneğinin, saz çalabilme kabiliyetinin, birdenbire ortaya çıkıp Âşık olan kişilere Badeli Âşık denilmektedir. Âşıkların yetişebilmesi için birincisi usta-çırak ilişkisidir, bir diğeri ise rüyada bade içerek âşık olmaktır. Bu rüya motifi âşıklığa geçişin başlangıç noktası olarak bilinen önemli bir olgudur. Badeli âşığın, bade içmeden önceki ilk aşaması hazırlık evresidir. Sonrasında rüya aşaması, uyanışı ve ilk deyişi olarak sıralanmaktadır. E. Artun konuyla ilgili şu şekilde ifade etmektedir; “ Bade, şarap, kadeh anlamındadır. Ancak rüyada içilen bir sıvı olarak tasavvur edilir ve bunu içen sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçer, yani âşık olur. Hatta rüyada âşık olma “bade” olarak nitelendirilir. Din-î-tasavvufî âşıklar badeyi mecazî olarak ilâhi aşk, muhabbet anlamlarında kullanırlar” (Artun, 2009:145).

2.5.Afşin Yöresi Tarihi

Kahramanmaraş iline bağlı Afşin ilçesi coğrafi özellikleriyle, havasıyla, suyuyla, doğasıyla, Kahramanmaraş ilinin vazgeçilmez beldelerinden biridir. Sayın Köş Afşin ilçesiyle ilgili şunları ifade etmiştir. “...Afşin Kahramanmaraş iline bağlı Doğal yeşillikler için de gömülü şirin ve büyük bir Anadolu ilçesidir. Kahramanmaraş ilinin en büyük ilçesinden biridir. Afşin M.Ö.4000 Yıllarında Hititler tarafından kurulan bir ilçedir” (Köş, 2018:7). Afşin Anadolu ile Mezopotamya arasındaki önemli bir güzergâh olması, tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuş ve bu topraklar, milletlerin birçok kez mücadelesine sahne olduğu kaynaklarca bilinmektedir. Afşin in yakın çevresinde ve kent merkezinde bulunan tarihi kalıntılar, Türklerden önce de buranın çok önemli yerleşme merkezi olduğunu göstermektedir. İlçenin kuruluş yerinin kale ve çevresi olduğu söylenebilir. Eshab- ı Kehf gibi kutsal bir yerin kentin yakınında bulunması ve buraya giden tek yolun Afşin üzerinden geçmesi, kutsal yerleri ziyarete gelenlerin bir kısmının Afşin’de konaklaması, doğudan batıya giden yol üzerinde bulunması, Afşin’ nin ilk çağda önemli bir yerleşme merkezi olmasını sağlamıştır. “...kavimleri şirke düşüp, birkaç gencin, dünyevi varlıklarını, rütbe ve mevkilerini, servetlerini terk edip Hak Teâlâ’ya iltica eden tevhit ve takdiste bulunan Eshab-ı Keyf’in bu topraklarda yaşadıkları, bu selamete erdikleri için, bu bölgeyi manen seven hürmet eden Selçuklular, burasını mamur hale getirmişlerdir” (Köş, 2018:7).

Resim 1: Eshab-ı Kehf

2.6.Kahramanmaraş- Afşin Yöresine Ait Günümüz Âşıkları

Âşıklarımızın yaşamları ve sanatçı kişilikleri aşağıda sırayla sunulmuştur.

2.5.1. Âşık Erbabî

Araştırma doğrultusunda Âşık Erbabî ile yapılan görüşmede şu bilgilere ulaşılmıştır; “20.12.1962 yılında Kahramanmaraş-Afşin ilçesi Emirli mahallesinde doğdum. Kimlikte adım Ahmet Karakaya’dır. İlkokulu Emirli köyünde okudum. Ortaokulu Kahramanmaraş Gazi Ortaokulu, liseyi ise Kahramanmaraş Endüstri Meslek Lisesinde öğrenimimi tamamladım. 1982’de askerliğimi bitirdim ve 1984’te Kadastroda çalışmaya başladım. 1993 yılında, Afşin Belediyesine İmar Müdürlüğüne atandım. 2012

yılında emekli oldum. Sonrasında Şairler ve Halk Ozanlar Dernek Başkanlığına geçtim hala da orada sanatımı icra etmeye çalışıyorum. Çeşitli bölgelerde Âşık atışmalarına katıldım. Mahlasımı Âşık Mahsuni Şerif vermiştir. 400'e yakın şiirlerim vardır. Müzik hayatıma ise ortaokulda folklor ekibine katılmışım herkese enstrüman veriliyordu bana da bağlama verildi. Bağlama çalmak hoşuma gitti ve yaz tatilin de iki ay kursuna gittim. Kendi kendime sözler yazmaya başladım. O zamanlar sazımızı ahırlarda saklardık. O tarihlerde Sevgi diye bir kız arkadaşımın düğününe davetliydim gittiğimde bana Ahmet gel resim çekilelim hatıra olsun ölümlü dünya dediğinde neden böyle konuşuyorsun Allah gecinden versin dedim. Gelin olduğu gece saat üçte ölüm haberini aldım bu olay beni derinden etkiledi ve ilk şiirimi bunun üzerine yazdım” (Erbabi, Kişisel Görüşme, 2020).

Yukarıda da belirtildiği gibi Âşık Erbabî bağlama çalmaya başladıktan sonra artık kendisi sözler yazmaya başlamış ve Musikiye, aynı zamanda Edebiyata gönül verip kültürünü, örf ve adetlerini, geleneklerini devam ettirmeye çalışmıştır.

Resim 2: Âşık Erbabî

Yaptığımız kişisel görüşme müzik evinde samimi bir ortamda gerçekleşmiştir. Şiirleri, aşağıda sırayla verilmiştir:

Âşık Erbabî'nin Sevgi Geline Yazdığı Şiir

*Tütmez babayın bacası
Başında okur hocası
Yatılmaz kına gecesi
Uyansana Sevgi gelin*

*Ağzında da inci dişin
On dört on beş idi yaşın
Bak mecnuna döndü eşin
Uyansana sevgi gelin*

*Evlerinin önü kaya
Alnını alnına daya
Samen almaya geliyor
Komşular tapuda koyman*

*Başında da beyaz kalak
Çeyizini kime salak
Erbabiyim ağlayarak
Uyansana sevgi gelin*

*Eline vurmuş kınayı
Haktan dilemiş dileği
Sevgi kız gelin gidiyor
Dayısı versin yolağı*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

AK SİNEYE YATIR BENİ

Nolur yarım buralardan

Al yanına götür beni

Kâbuslardan karalardan

Mutluluğa batır beni

Vuslatına umut ettim

Yüreğime düğüm attım

Kederime neşe kattım

Ceylanıma yetir beni

Uyku tutmaz gecelerim

Hep ismindir hecelerim

Seni özler bocalarım

Vur kendime yatır beni

Erbabîyim olma dargın

Kavuşursun elbet bir gün

Gelir isem argın, yorgun

Ak sineye yatır beni

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

İNAN

*Ne kadar azmetsen olmuyor inan
Yüreğe girince çıkıyor asla
Aldanır unuttur giderim sanan
Onun kadar kor da yakmıyor inan*

*Sevgi içinde dolaşır durur
Bu hal vaziyeti yaşayan görür
Ne acılar biter ne yaşın kurur
Umut pınarlarım akıyor inan*

*Perişan olursun mecnun misali
Yüzün gülmez sen o cana küseli
Benzemiyor hiç bir aşkın masalı
Senin gibi kimse bakmıyor inan*

*Erbabîm hem tatlı himede acı
Sorsam tabiblere var mı ilacı
Ben bir garip yolcu o ise hancı
Bu deden yollardan bakmıyor inan*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

YAR KOYNUNDA ÖLDÜR BENİ

*Bunca gamla keder yeter
Zalım dünya güldür beni
Gelen yıl gidenden beter
Hep ağlattın bildir beni*

*Yollarını gözlüyorum
Her saniye özlüyorum
Yüreğimi nazlıyorum
Gamzeliye bildir beni*

*Fazla isem bu âlemde
Izdıraplar aynı demde
Yaşamayı istesem de
Yar koynunda öldür beni*

*Erbabîyim der nesine
Uyanayım yar sesine
O Ceylan'ın gamzesine
Gram, gram doldur beni*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

BENİM UMUTLARIM FALDA BİRLEŞİR

Kadın var ki taştan ekmek çıkarır

Marifet fikirle elde birleşir

Dua eder gece gündüz yakarır

Güzel kelimeler dilde birleşir

İşlerine emeğini vererek

Hep öğretir hatasını görerek

Saçlarını tarar belik örerek

Döker omzundan belde birleşir

Kelebekler gamze olur yanakta

Gül büyütür ufacık bir çanakta

Mutlu ise gözü olmaz konakta

Bülbülün vuslatı gülde birleşir

Erbabîm bu hayat sevince güzel

Emek ver aşkına dökmesin gazel

O yaşasın artık ben öle ezel

Benim ümitlerim falda birleşir

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

NAMERT SOFRASI

Namerdin sofrası bal kaymak olsa

Sakin bağdaş kurup oturmayasın

Hırsızın hıvuzu zemzemle dolsa

Parmağını dahi batırmayasın

Dili yağlı, eli bağlı olanın

Tatlı sözlerine inanmayasın

Asılsız, temelsiz yalan dolanın

İçine bakmadan bulanmayasın

Çok konuşan insan, yarısı yalan

Karakter şinanay, mertlikte tavan

Temiz insanların duygusunu çalan

Aslan inanıp ta sulanmayasın

Erbabînin kendini koru yilandan

Toplumdan uzak yalnız kalandan

Aç karnına hülyalara dalandan

Sakin bir iyilik dilenmeyesin

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

GARİP GELİN

*Kucağında kundak gözünde yaşı
Geçimin sağlıyor bir garip gelin
Hayırsız elinden belalı başı
Ciğerin dağlıyor bir garip gelin*

*Yavrusuna ninni deyip sallıyor
Kadersizim yavrum deyip ağlıyor
Belli kimsesi yok, yürek dağlıyor
Gözyaşı çağlıyor bir garip gelin*

*Gözlerinin yaşı pınar misali
Hayli olmuş kaderine küseli
Bir zalimin kapısına düşeli
Karalar bağıyor bir garip gelin*

*Erbabîm kaderin ak olsun gelin
Titreyip konuşur ağzında dilin
Durmadan aktıyor gözünde selin
Kapıda ağlıyor bir garip gelin*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

KAVGALI

*Uykularım kaçtı yine bu gece
Kirpiklerim gözlerimle kavgalı
Dilimde çoğalır olumsuz hece
Düşünceler sözlerimle kavgalı*

*Beyin başka söyler dilim durmuyor
Şiir yazam dedim cümle uymuyor
Fikir iflas etti hayal kurmuyor
Elim durmaz yüzlerimle kavgalı*

*Erbabîm maziler örümcek tutmuş
Rüyalarım dahi beni terk etmiş
Kalem de yazmıyor mürekkep bitmiş
Şu benliğim özlerimle kavgalı*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

KADINLAR GÜNÜ

*Kadınlar anadır, kadınlar vatan
Evladı şehittir toprakta yatan
Yavrum deyip ona canını katan
Kadınların günü her gün olmalı*

*Üç yüz altmış beştir kadının günü
Anelik duygusu yaşattı beni
Asır geçse anam unutmam seni
Kadınların günü her gün olmalı*

*Erbabîm bir güne sığar mı ana
Ayağına turab kurbanım sana
Acılar çileler hep ondan yana
Kadınların günü her gün olmalı*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

MAHZUNİ'YE

*Berçenek'i özledim diye anlattın
Bazı düşündürdün bazı ağlattın
Seni sevenlere kara bağlattın
Ölmedi sözlerde yaşar Mahzuni*

*Kırk yıl evelini gören sen idin
Devletinin fırsatını vermedin
Bider ektin yetiştirdin
Ölmedi sazlarda yaşa Mahzuni*

*Yeter ki Türkiye kalksın dedin
Soğan ekmek buldun bal gibi yedin
Halkına yardımcı olmaktı derdin
Erbabî bizler de yaşar Mahzuni*

Ahmet KARAKAYA

Âşık Erbabî

2.5.2. Mahsunî Şerif

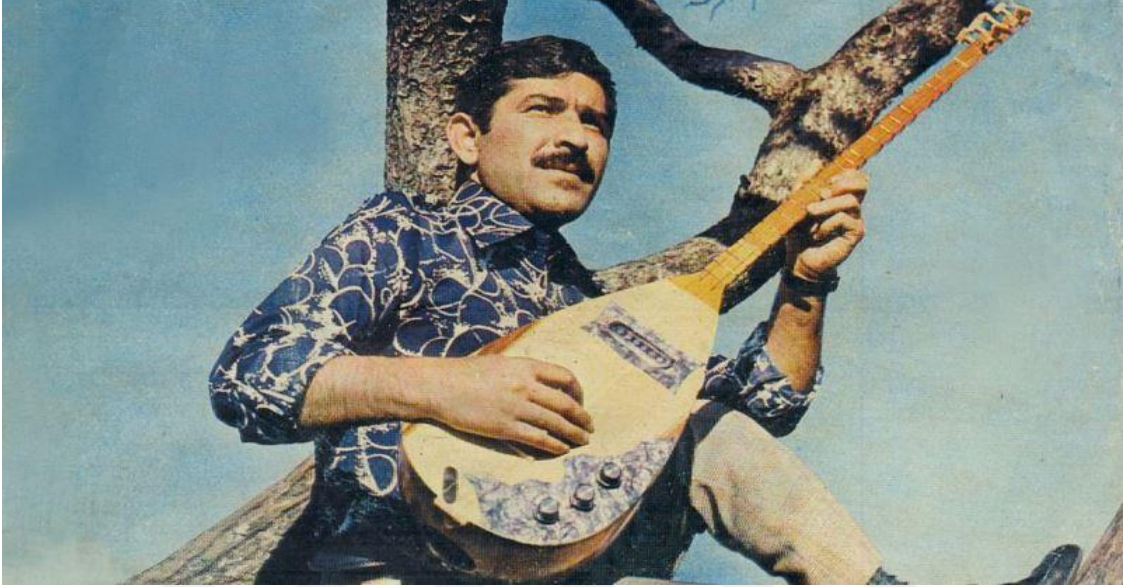
Kahramanmaraş- Afşin yöresinde öne çıkan Âşıklarımızdan biri olan Mahzunî Şerif başlı başına bir inceleme alanıdır. Yöredeki Âşıklardan farklı bir yere koymak noktasında, onlarla ortak bir şekilde değerlendirmek belki de Âşık Mahzunîye haksızlık olur. Bu yüzden tezimizde konu bütünlüğünün dağılmaması adına ve diğer Âşıklarla ortak bir noktada buluşmak adına yörenin Âşıklık geleneğine odaklanılması sebebiyle kısıtlı bir şekil de durulmuştur.

Türk Halk Müziğinin önemli isimlerinden olan Âşık Mahzunî Şerif, 19 Kasım 1939'da Kahramanmaraş – Afşin ilçesinin Berçenek köyünde dünyaya gelmiştir. O yıllar da Berçenek köyünde okul olmayınca Elbistan da Kuran Eğitimi almış ve sonra Berçenek köyünde ilkokul açılınca doğru köyüne gelip ilkokul öğrenimini burada tamamlamıştır. İlkokuldan mezun olduktan sonra ortaokul eğitimi için Ankara'ya gitmiş ve 1959 yılında Ankara Ordu Donatım Teknik Okulunu başarıyla bitirmiştir. O yıllarda Halk Ozanlığına olan merakı gözlerden kaçmamış ve artık şiir yazmaya onikili yaşlarında başlamıştır. Genelde toplumun sorunlarını dile getiren bir Halk Ozanı olmayı istemiştir. Âşık Mahsunî Şerif'in yaşadığı acılar, sıkıntılardan ziyade haksızlığa karşı geldiği için başı beladan kurtulmamış onca zorluğa karşı göğüs germiştir. Yazdığı eserleriyle, sazıyla, sözüyle Türk Halkına mal olmuş başarılı bir Halk Ozanıdır. "... Âşıklık geleneğinin güçlü temsilcilerinden biri olan Âşık Mahzunî Şerif; sanatını oluştururken, Âşıklık geleneğinin güçlü ozanları; Pir Sultan, Davut Sultan ve Âşık Veysel'den etkilenmiştir" (Irmak, 2014:39).

Âşığımız Hakkında Karaya şunları ifade etmiştir;

"Şerif Cırık veya tanınan adıyla Âşık Mahsunî Şerif, Türk Halk Ozanıdır. Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinin Berçenek köyünde dünyaya geldi. 1955 yılında, sonradan Ankara'ya nakledilen Mersin Astsubay Okuluna kaydoldu. 1960'ta eşi Sunay'ı kaçırdı ve altı ay köyünde kaldı. Bu sırada okulu Balıkesir'e nakledildi. Okul komutanının çabası ile yeniden okula dönen Âşık Mahsunî, 6 ay devamsızlık yaptığına ilişkin bir ihbar üzerine okuldan atılınca yeniden köyüne döndü. 1964 yılında ilk plağı ile müzik piyasasına girdi. Bir süre Gaziantep'te ikamet ettikten sonra Ankara'ya taşındı. 1989-

1991 yılları arasında Halk Ozanları Fedarasyonu tarafından Dünya'nın en büyük üç ozanı arasında gösterildi. Sivas Dramı adlı Türküsünü, Sivas katliamında yaşamını yitirenlere ithaf etmiştir. 17 Mayıs 2002 tarihinde, evli sekiz çocuk, dört torun sahibi olan Mahsuni Şerif 60'lı yaşlarında Almanya'nın Köln şehrinde vefat etti" (Karakaya, 2018:258).

Resim 3: Âşık Mahzunî Şerif

Çalışmaları

Yapılan araştırma da Âşık Mahzunî Şerif'in çalışmalarıyla ilgili aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır. "1998 yılında, 58 kaset sahibi olan Ozanımız, Dünyanın yaşayan üç büyük Ozanları arasında birinci sırayı aldı. 453 plak, 58 kaset ve yayınlanmış 8 kitap sığdırmıştır. Ayrıca TRT tarafından hazırlanmış iki belgeseli vardır" (<https://www.turkedebiyati.org/sairler/mahzuni.html>).

Sayın Kılıç "Mahzunî Şerif, yaşadığı dönem içinde birçok eser ortaya koymuştur. 20. yüzyılın en büyük özelliği olan teknolojik ve beraberinde getirdiği elektronik ortama adapte sürecini doğru bir yöntemle geçiren Mahzunî, birçok şiirini besteleyerek büyük kitlelere ulaşmasına vesile olmuştur. Bugün Mahzunî'nin birçok eserini hemen hemen herkes bilmekte ve söylemektedir. Bu eserlerden kısaca bahsetmek gerekirse; İşte

Gidiyorum Çeşm-i Siyahım, Yuh Yuh, Gel Gizli Gizli, İnce İnce Bir Kar Yağar, Dostum Dostum, Zalimin Zulmi Varsa, Nem Kaldı, Merdo, Seher Vakti Evinize, Dumanlı Dumanlı Oy Bizim Eller, Boşu Boşuna, Karlar Yağdı Yollarıma, Mevlam Gül Diyerek İki Göz Vermiş, Halim Yaman Böyle” (Kılıç, 2018:29) diyerek bahsetmiştir.

Şerif Cırık Mahlasını kimden almıştır?

Ali Öztunç Devr-i Mahzunî adlı kitabında Mahzunî Şerifin, Maraş, Malatya ve Adıyaman bölgesinde etkili olan Sinemilli aşiretinin erenlerinden Cırık Baba tarafından Mahzunî mahlasını almıştır diyerek bahsetmiştir. (Öztunç, 2017, 19)

Âşık Mahzunî Şerif’in Vefatı

Yaşamı boyunca hep bir Derviş gibi yaşayan Mahzunî Şerif ölümden korkmuyor, Ölümü Hakka kavuşmak olarak yorumluyordu. Eserlerinde ölüm temasını sıkça konu olarak ele alan Mahzunî’nin vefatı ile ilgili Sayın Sami “Mahzuni Şerif 2002 yılında kalp ve solunum yetmezliğine yenik düşerek Almanya-Köln’de Hakk’a yürür” (Sami, 2018:122) diyerek Âşığımızın vefatı üzerine açıklamalarda bulunmuştur.

Söz&Müzik
AŞIK MAHZUNİ ŞERİF

Yöre
K. MARAŞ

KEREM DİZİSİ

İŞTE GİDİYORUM ÇEŞMİ SİYAHIM

İŞ TE Gİ Dİ YO RUM ÇEŞ Mİ Sİ YA HİM
SAZ İŞ TE Gİ Dİ YO RUM
ÇEŞ Mİ Sİ YA HİM A RA MI ZA DAĞ LAR
SI RA LAN KA DA SI RA LAN SA DA
SAZ SER MA YEM DER DİM DİR
SER VE TİM A HIM KA BAR DİK ÇA BAH TIM BAH TIM
KA RA LAN SA DA SAZ
SAZ
ağırılarak... Fine

2
HAYLİ DOLAŞAYIM YÜCE DAĞLARDA
DOST BİZİ BIRAKTI AH İLE ZARDA
ÖTMEK İSTİYORUM VİRAN BAĞLARDA
AYAĞIMA CENNET KİRALANSA DA

3
BAĞLADIM CANIMI ZÜLFÜN TELİNE
SEN DÜŞÜRDÜN BENİ ELİN DİLİNE
GÜLDÜN MAHZUNİ'NİN BERBAT HALİNE
MERVAN'IN ELİNDE PARALANSA DA

Resim 4: Âşık Mahzunî Şerif Eserine Örnek

Âşık Mahzunî Şerif'in Şiirleri

YİNE BAHAR GELDİ

Yine bahar geldi yaradan

Bilmem niye yaprak açmaz güller oy

Karlı dağlar kalkmadıkça aradan

Korkarım ki dosta ermez yollar oy

Ne dağı var, ne ormanı, çınarı

Ne bağı var, ne bostanı, pınarı

Kimse bilmez gizli gizli yanarı

Ah derdini dökemeyen kullar oy

Kimi Murat almış gezer salınır

Kimi yaralanmış bağı delinir

Bir gün dünyadan adım silinir

Hani bizim Mahsunî'miz derler oy (Karakaya, 20158.s. 259)

Şerif CIRIK

Âşık Mahsunî Şerif

YÜRÜ BİRE OSMANLI

*Yürü bire Osmanlının ovası
Dağlarına çadır kurulur bir gün
Kolay mı dağıtmak yiğit yuvası
Bunların hesabı sorulur bir gün*

*Kapısı uşaklı beyler nic'oldu
Yeyip de içtiğin köyler nic'oldu
Omuz'unda oklar nic'oldu
Korkarım ki yaylar gerilir bir gün*

*Ağlama Mahsunî yiğit ol n'olur
Her akşamın sonu sabahla gelir
Sanma ettiklerin yanına kalır*

Sana da bir çorap örülür bir gün (Karakaya, 20158.s. 260)

Şerif CIRIK

Âşık Mahsunî Şerif

TÜRK MİLLETİ

*Bitsin artık dövüş kavga
Haydi haydi Türk milleti
Çalışalım dalga dalga
Haydi haydi Türk milleti*

*Çok uyuduk bunca yıldır
Uyan kimliğini bildir
Duracak zaman değildir
Haydi haydi Türk milleti*

*Gelin ile kızın ile
Her tarafta bezin ile
Tüm olanca hizin ile
Haydi haydi Türk milleti*

*Sen büyük milletin ezel
Böyle zayıf durma düzel
Dilin güzel tinin güzel
Haydi haydi Türk milleti*

*Hepimiz bacı birader
Çalışana kimler ne der
Mahzunî şerif beraber
Haydi haydi Türk milleti (Karakaya, 2018.s. 261)*

Şerif CIRIK

Âşık Mahsunî Şerif

MEZARLIK

*Dünya dedikleri mezarlık imiş
Bilmem ki ne zaman güldürür beni
Bir çiçeğim derdim dostluk bağında
Eser cahilin rüzgârı soldurur beni*

*Tükenmez dünyanın kara kedisi
Onun için bitemez gönlümün yası
Vız gelir cahilin dedikodusu
Ne korkutur ne de yıldırır beni*

*Ayıptır Mahzunî kılıçla kama
İnsan olan insan kıyarmı cana
Cehennem kükrese korkmazdım ama*

Dostun bir tek acı sözü öldürür beni (Karakaya, 2018.s.
259)

Şerif CIRIK
Âşık Mahsunî Şerif

2.5.3. Âşık Aliyar Arslan

Araştırma doğrultusunda Âşık Aliyar Arslan ile yapılan görüşmede şu bilgilere ulaşılmıştır; “Nüfus kaydındaki ismim Ali Arslan. Kahramanmaraş- Afşin ilçesine bağlı Arıtaş kasabasında 1961 yılının Mayıs ayında dünyaya geldim. Aileden gelen müzik merakım vardı. Dedem kör Hüseyin köyün Âşıklarından bir tanesi idi. Benim de türküyeye olan sevdam genetik oradan başlamıştır. Bizim evde müzik yapmamak klişe olurdu herhalde. Evimizde sürekli Meşkler yapılırdı. Mahzunî, Osman Dağlı gibi Âşıklar, Şairler toplanırlardı. Âşık Mahsuni Şerif’in de bu yoldaşığa dahil olduğundan şiir ve türkü sevdası kaçınılmaz oldu bende. Yani ninni yerine şiir ve türkülerle büyüdüm desem yeridir. Şimdi iyi ki de böyle büyümüşüm. Kendimi şanslı sayıyorum. 1967 yılında ilkokula başladığımda da bir şans daha beni bekliyordu öğretmenim türkü sever ve aynı zamanda Berçenekli. Anamın daha önceki görümcesinin oğlu Hacı Bektaş ARSLAN’dı. Ben daha önceleri her ne kadar türkülerini o yaşında ezberleyip ancak utandığımdan gizli gizli söylemeye çalışırken toplum karşısında yani sınıf içerisinde takdim edip ve hatta okulun yanından geçen kendi akranlarını sınıfa davet edip “Dinleyin de kulağınız bir ses duysun.” diye bana türküler söyletmesiyle benim türkülere olan sevdami perçinlemiş oldu adeta. İlkokul yıllarımda müsamerelerde olsun gerekse o yaşta düğünlerde, toplantılarda türküler çığırın bir çocukluktan türküler yakan bir Aliyar olacağım aklımın ucundan bile gelmezdi.

Öğretmenimin hatıra önünde saygı ile eğilmeyi her daim kendime borç bilmişimdir. Ha bu arada babam zaten 1966 yılının Mart ayında Almanya’ya işçi olarak gitmiş ve beni dedem Bekdeş kayıt ettirmişti. 1968’in son aylarında babam kesin dönüş yaparak geri döndü. Artık babamız yanımızda idi. Bu arada bizim evde muhabbetler çevreden gelen âşıklar ve şairler ile devam ediyor ve ben her çalınıp söylenen türkülere kulak kesiliyor ve nasıl ezberleniyor gayretindeydim. Emmim Mustafa ARSLAN’ da da benden önce bir türkü sevdası başlamasından dolayı o günün şartlarında dedem Bekdeş’ ten gizli kendine bir saz edinmiş. Ve dedemin olmadığı zamanlarda saz öğrenmeye ve çalmaya başlamıştı. Hani birer ustası olmadığından saza düzen verirken sazdaki şah perdeyi benim tutmamı ve dakikalarca beklediğimi çok iyi hatırlıyorum daha sonra ben de aynı taktiği

kardeşlerime uyguladım bu da bir gerçek. Hele ki dedem görmesin diye anamın emmimin sazını yorgana sarıp yüklüklerde sakladığını unutmak mümkün mü? Çünkü sünni toplumda saz çalıp türkü söylemek “şeytana hizmet anlamına” geliyordu. İlkokulda çok çalışkan bir öğrenci değildim orta alıyordum hemen hemen her dersten müzik ve resim hariç. Dördüncü sınıfa gelene kadar ben de her çocuk gibi o zamanın sokak oyunlarında kendimi buluyor ve oynuyordum ki o sene sağ diz kapağında şiddetli bir ağrıya başlayan bir hastalık beni doktor kapılarının önüne taşıdı. Bundan sonra bir yıl mahalde bulunan tavsiye ve ilaç tedavileri ile geçti. Beşinci sınıfa geçmiş ve ders yılına başlamıştım ki artık dayanılmaz bir hal almıştı. Çevredeki konu komşu ve babamın arkadaşları tavsiyesi üzerine Türkiye’de o dönemde sadece kemik hastalıkları üzerine çalışan Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesine götürdü babam beni.

Yıl 1972 Kasım ayı ve daha onbir yaşında iken üç ay orada yatarak tedavi görürken hastaneye gelen seyyar kitapçılardan diğer kitaplar yerine “Aslı ile Kerem- Leyla ile Mecnun “vb kitaplar yani deyişet kitapları dikkatimi çekiyor onları alıyor okuyordum. O arada kendimce dörtlükler yazıyor kimsenin de görmemesi için en yakınımda bile gizliyordum. Beni tedavi eden Doktora yazdığım ilk dörtlüklerle başladı şiir yazmam.

Aşık Aliyar Arslan

Aşık Aliyar

Bizim elin yolu uzak

Sar yaramı doktor bey

Dertler kurdu bana tuzak

Sar yaramı doktor bey

Diye başlamıştım şiire. Bunu sakladım kimselere okuyamadım babam hariç. Babama okuduğumda bana benim gelecekte şair olacağımı ve yazmaya devam etmemi duyunca nacizane devam ettim. Her ne kadar da üç ay boyu EĞİRDİR’de kaldım ise de oradaki tedavi sonuç vermedi taa ki 1974 yılının Mart ayında ANKARA’da Prof. Dr. Şükrü

Bayındır hocamı bulana kadar. Ona Allah'tan rahmet diliyorum. Bir ömür minnettarım kendisine. Anısı önünde saygılarımı sunuyorum. Bu vesile ile Ankara'ya gelmemiz beni babamın ve anamın yakın aile dostu yani şiir dünyası muhabbet ehli dünya güzeli insan "ALADELİ" baba ve sevgili eşi Fatma anamla tanışmamın ve şiire, türküye daha da yanmamı yakınmamın sebebi oldu. Ameliyatlı ve o halimde öyle bir ortama düşmüş. Hayalini yaşadığım muhabbetim içinde bulmuştum kendimi. Kimler yoktu ki. Neşet ERTAŞ'lar, Hüseyin TAVŞACI'lar İsmail TOPRAK'lar SERABİ'ler, daha nice nice sayamadığım saygı ile anacağım isimler ki sevgili büyük üstad bu doktor şiirimi okuduğumda bana: "Bak küçük Ali, sakın bu yazdıklarını beğenmemezlik edip atmayasın. Gün gelecek bunlarda seni beğenmez." demesi hala kulaklarımda küpedir.

Gene yıllardır almak isteyip de alamadığım öğrenip de çalmak istediğim bağlama ve cura ile doluydu mihmanı olduğumuz İsmail TOPRAK emmimin evi. Ben saz çalmayı çok istiyorum dediğimde İsmail emmimin oğlu Mustafa'nın bana saz tutuşunu ve birkaç saat içinde Gelin Ayşem suya gitmiş türküsünün çalınmasını öğretmesi de unutamadığım anılar arasındadır. Tabi ki Ankara'dan elbette memlekete dönüş vardı ve döndük ama türkülere sevdayı katmerleyerek" (Aliyar, Kişisel Görüşme, 2020).

Resim 5: Âşık Aliyar Arslan

Resim 5’te görüldüğü gibi görüşmemiz Kahramanmaraş-Afşin İlçesinin Şairler ve Ozanlar derneğinde gerçekleşmiştir. Âşıklık geleneği içinde önemli bir yere sahip olan bade içme konusunda Âşık Aliyar Arslan Bade içmemiştir.

Âşık Aliyar Arslan'ın çalışmaları

Yapılan araştırmada, Aliyar yaptığı çalışmaları kısaca şöyle ifade etmiştir; “2015 yılında Kültür ve Turizm bakanlığı değerlendirme kurulu tarafından Halk Ozanlığı-Âşıklığı verilmesine layık görülerek Halk Ozanlığı- Âşıklığı kimliğini aldım. Yazdığım şiirler yerel basında ve il bazında hazırlanan Antolojilerde yer almakla birlikte müziklerini gerek ben gerekse kardeşim İnan ARSLAN yaptığı türkü formundaki eserlerim Güler DUMAN, Seher DİLOVAN, Cemile GÜLBUDAK, Yusuf GÜL, Kubilay METİN, Elif DOĞAN, Hüseyin İPEK, Cengiz DEMİR, Devrim KAYGUSUZ, Seyfi DOĞANAY, Aynur BOLAT, Deniz DOĞAN, Orhan ÖLMEZ tarafından değişik albümlerde okundu. TRT sanatçısı Elif DOĞAN tarafından derlenerek “YOLCUYUM BU DAĞLARDA ve YAYLA GÜZELİ” adlı eserler ise TRT repertuarında yer aldı. Şimdi ise 1995 yılında kurucu üyesi olduğum Afşin Halk Ozanları Derneği bünyesinde yapabildiğim kadarıyla sanat yapmaya gayret ediyorum” (Kişisel görüşme, Âşık Aliyar Arslan, 2020).

ŞİİRLERİ

YAYLA GÜZELİ

*Açılmışsın benziyorsun
Güllere yayla güzeli
Destan olupta düşmüşsün
Dillere yayla güzeli*

*Kelebek gibi uçarsın
Göklere kanat açarsın
Yürüdükçe gül saçarsın
Yollara yayla güzeli*

*Obalarda nere yerin
Oralarda var mı yarin
Meydan okur zülüflerin
Yellere yayla güzeli*

*Çatakta sular durulsun
Peşinden koşan yorulsun
Layık olan yar sarılsın
Bellere yayla güzeli*

Ali ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

YAYLA GÜZELİ

ÂŞIK ALIYAR ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

§

a çıl mış sın ben zi yor sun
gül le re yay la gü ze li a çıl mış sın ben zi yor sun
gül le re yay la gü ze li des tan olup ta düş müş sün
dil le re yay la gü ze li des tan olupta düş müş sün
dil le re yay la gü zeli dil le re yay la gü zeli
kele bek gi bi uç ar sın
gök le re ka nataç ar sın yü rü dü k çe gül sa ç ar sın

Resim 6: Âşık Aliyar Arslan Eserine Örnek

DİYECEĞİM

*Dost eline giden seher yelleri
Eğlenin de biraz dur diyeceğim
Başımdaki bin bir türlü halleri
O dosta arzuhal ver diyeceğim*

*Ne şad oldu gönlüm nede neşeli
Yüce dağlar engin göller aşalı
Uzun yıldır gurbete düşeli
Yanıyor yüreğim kor diyeceğim*

*Geçerken uğrayın bizim bağlara
Erişmiş mi verir meyve çağlara
Yolumuz düşerse bin boğalara
Yanmış yüreğime kar diyeceğim*

*Âliyarım dolanırım âlemi
Yavaş yavaş doldururum çilemi
Gurbet elde dostlar kesti selamı
Ben şimdi kimlere yar diyeceğim*

Ali ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

53

İLK BAHAR GELSİN

*Zemheri ayında çiçek açılmaz
Bekle kara gözlüm ilkbahar gelsin
Katar kurup yaylalara göçülmez
Bekle kara gözlüm ilkbahar gelsin*

*Hep güzeller al yeşili bağlasın
Görenlerin yüreğini dağlasın
Karlara sel olup coşkun çağlasın
Bekle kara gözlüm ilkbahar gelsin*

*Yolda kalır zemheride yol çeken
Buza murat verir çiçeği eken
Nevruza sümbüle açılın mekân
Bekle kara gözlüm ilkbahar gelsin*

*Aliyar yürekte umudu saklar
Eksiltmez üstüne daha da ekler
Doğa ana bile dört gözle bekler
Bekle kara gözlüm ilkbahar gelsin*

Ali ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

YERMİŐ

*Zaman gelip kemikleŐip
Dil dönüp de diŐi yermiŐ
Yumrukların balyoz olup
Taş yerine döŐü yermiŐ*

*Tosçular yazmıŐsa ferman
Göze kesilmıŐse kurban
Danesiz dönen değirmen
Ancak taş taşı yermiŐ*

*Uykudayken derin sular
Bular deli gönliim bular
Bendeki kaçak uykular
Gecemdeki düŐü yermiŐ*

*Sessizim boş kese gibi
Büküldüm yaş asa gibi
İnsan bazen Musa gibi
Tabaktan ateŐi yermiŐ*

*Aliyar gam kucak kucak
Ömrüm hep böyle geçecek
Mevsimsiz domuran çiçek
Arbıldaki kıŐı yermiŐ*

Ali ARSLAN
ÂŞık Aliyar Arslan

HABERİN YOKTUR

*Pervane misali divane deli gönül
Düştüğün ateşten haberin yoktur
Tebessümü eksik eylemesen de
Gözündeki yaştan haberin yoktur*

*Sen dalıp gidersin derin kuyuya
Erebilmek için bir yudum suya
Yorgun düşüp daldığın da uykuya
Göreceğin düştten haberin yoktur*

*Bazen baş üstünde bir taç misali
Bazen ezilirsin bir hiç misali
Meyveye yönelmiş ağaç misali
Yiyeceğin taştan haberin yoktur*

*Neyine gerekti dünyaya gelmek
Dertler karşısında ayakta kalmak
Üstüne üstük de aliyar olmak
İşlediğin suçtan haberin yoktur*

Ali ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

KAYDI GİDİYOR

*Hurman çayı boz bulanık akarken
Gözüm bin boğaya kaydı gidiyor
Gönlümü verdiğim vefasız gibi
İçime bir ateş koydu gidiyor*

*Topladım önüme bütün varımı
Dert çekmekten eylemişim kârımı
Ardından çektiğim ahu zararımı
Kahkaha zannedip duydu gidiyor*

*Deryanın içinde kalmışım susuz
Yanar kavrulurum dumansız külsüz
Umut bağladım çıktı vefasız
Verdiği ikrardan caydı gidiyor*

*Ala karlı Binboğanın başları
Bahar da yaşadım kara kışları
Aliyar'im akan gözüüm yaşları
Yorgun yanağımı oydu gidiyor*

Ali ARSLAN

Âşık Aliyar Arslan

2.5.4. Âşık Fidanî

Araştırma doğrultusunda Âşık Fidanî ile yapılan görüşmede şu bilgilere ulaşılmıştır; “Kimlikteki adım Nuri Peker 1967 Afşin doğumluyum. İlk ve ortaokulu Afşin’de okudum lise mezunuyum. Sonra devlet dairesinde meyvecilik üretme istasyonun da 11-12 yıl kadar çalıştım. 2018 yılında emekli oldum evliyim, iki çocuğum var. Şu an Afşin Halk Ozanları Derneğine üye oldum. Kültürümüzün ayakta kalması için çaba gösteriyoruz. Müzik hayatına ise ortaokul yıllarında şiir yazarak başladım. Sonra bağlamayla tanıştım, kendi çabamla herhangi bir hocadan ders almadan kendi şiirlerimi ezgiye döküp çalıp söylüyorum. Mahlasım Âşık Fidanî’dir. Derneğin ilk kurucu üyelerindenim. 1995 yıllarında en genç üye bendim. Dernek kurulurken sağ olsun arkadaşlarım üstadlarım en küçük sensin Mahlasım Fidanî olsun fidan yetişsin dediler ve mahlasımı verdiler. Müziklendirilmiş yüze yakın şiirlerim var müziklendirilmemiş ise yüze yakın şiirlerim vardır. Genelde özgün tarzdır eserlerim. Çırak yetiştirmedim” (Fidanî, kişisel görüşme, 2020).

Resim 7: Âşık Fidanî

Resim 7’de görüldüğü gibi görüşmemiz Kahramanmaraş- Afşin ilçesinin Şairler ve Ozanlar Derneğinde gerçekleşmiştir. Âşık Fidanî yıllardır geleneğine, özüne, kültürüne sahip çıkan musikiye gönül veren Âşıklarımızdandır.

ŞİİRLERİ

YETMEDİMİ

*Kötü kader bırak artık peşimi
Yetmedi mi bunca zaman yorduğun
Ne hayal bıraktın ne de düşümü
Yetmedi mi can evimden vurduğun*

*Hep ağlattın bir kerecik gülmedim
Sinem yandı gözyaşımı silmedim
Dostum musun düşmanım mı bilmedim
Yetmedi mi sol yanımdan kırduğun*

*Dünya malı için olmam heveste
Çırpındı yüreğim kaldı kafeste
Bütün ömrüm gizlidir bir nefeste
Yetmedi mi hayatımdan derdiğin*

*Fidanîmi yaşamaktan bezdirdin
Kadir bilmez insanlara ezdirdin
Hele bir de diyar diyar gezdirdin
Yetmedi mi dost bağından sürdüğün*

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

YAPIYORUM

*Sevgi yazan heceler de
Ben hep seni okuyorum
Kapkaranlık gecelerde
Görmesem de bakıyorum*

*Gördüğüm anlamsız düşle
Aldattın sahte gülüşle
İçimde sönmez ateşle
Kendi kendim yakıyorum*

*Vursam taşlara serini
Yıktın gönlüm de yerini
Bak işte dert çemberini
Hep boynuma takıyorum*

*Belki tarihin hüneri
Devrildi ömrün çınarı
Fidanîm sevda pınarı
Bir meçhule akıyorum*

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

KÜLLERE DÖNDÜM

*Bedenim kurumuş bir çalı gibi
Körpe iken solmuş gül dalı gibi
Bağlanmışım sana ben deli gibi
Uslandıkça yandım küllere döndüm*

*Aşk rüzgârı meçhul esince erken
Zemheri kor oldu üşürüm derken
Gönlümde sevdanın yağmuru varken
Islandıkça yandım küllere döndüm*

*Duygularım bir çıkmaza yürüdü
Hayal imiş bilinmeze sürüdü
Benliğim gamlandı çabuk çürüdü
Paslandıkça yandım küllere döndüm*

*Fidanî umudun var mı yarına
Yürek dayanmaz muhabbet harına
Sevgimi sununca gönül yarine
Hissettikçe yandım küllere döndüm*

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

GELECEKSEN DE GEL GAYRI

Gözlerim yollara bakar

Geleceksen de gel gayri

Feryadım dağları yıkar

Geleceksen de gel gayri

Yapraklarımı kar gibi

Dökmeden son bahar gibi

Özlem dolu bir yar gibi

Geleceksen de gel gayri

Fidanîyim dertli başa

Emeğim gitmesin boşa

Adım yazılmadan taş

Geleceksen de gel gayri

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

BEDDUA

*Yanasın aşk ataşına
Bakmasınlar gözyaşına
Bu koca dünya başına
Dar olsun yar dar olsun yar*

*Affedilmesin suçun da
Siyah kalmasın saçın da
Bin türlü dertler için de
Var olsun yar var olsun yar*

*Fidanîyim bu mu derdin
Çürütsün onu kederin
Öbür dünyada ki yerin
Nar olsun yar nar olsun yar*

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

DAĞLAR

Mor dağlar engel olmayın

Yâre giden yollarıma

Bakıp bakıp da gülmeyin

Mecnundan zor hallerime

Başından duman gitmesin

Bağrında sümbül bitmesin

Bülbüller konup ötmesin

Daha körpe güllerime

Boran tipi olup esme

Geçit ver önümü kesme

Kahrım sana değil küsme

Lal olası dillerime

Fidanîyim dostu kırmam

Dünya benim olsa durmam

Boşa hayal bendi kurmam

Akıp giden yıllarıma

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

NE ZAMAN NEREDE

*Ömrüm kervanını çekti gidiyor
Ne zaman nerede duracak bilmem
Vuslatın sonunda mutluluk diyor
Ne zaman nerede erecek bilmem*

*Koydum seni gönlümdeki saraya
Baktım gözlerindeki masum karaya
Merhem alıp sinemdeki yaraya
Ne zaman nerede sürecektir bilmem*

*Aşk acısı çekilmedi serimden
Ayrıldı kemiğim koptu derimden
Telafisi olmayacak yerimden
Ne zaman nerede kılacak bilmem*

*Gün gelir Azrail yapar tufanı
Devirirler hesap dolu küfeni
Kimler fidanîme beyaz kefeni
Ne zaman nerede saracak bilmem*

Nuri PEKER

Âşık Fidanî

2.5.5. Âşık Seyyidî

Araştırma doğrultusunda Âşık Seyyidî ile yapılan görüşmede şu bilgilere ulaşılmıştır; “Kimlikte ismim Seydi Kalender. Mahlasımı Âşık Erbabî’den aldım. 1961 Afşin Dağlıca doğumluyum. Tanır’da büyüdüm yetiştim. Şiir saz merakı çok küçük yaşlarda başladı. Babam rahmetli sevmezdi. Onun korkusundan gizli gizli çalar söylerdim. Üç gelin, dört damat, on beş torun sahibiyim. Yedi çocuğum var hepsini evlendirdim. Otuz yıl termik santralinde çalıştıktan sonra emekli oldum. Emekli olunca boşluğa düştüm. Âşık Erbabî ile tanıştım. Afşin Şairler ve Ozanlar Derneğine üye oldum. Sazı çok iyi çalamıyorum. Ama sazımı sözümü arkadaşlarımla geliştirmeye çalıştım. Hep kendi yazdıklarımı çalıp söylerim onun harici usta malı çalıp söylemedim” (Seyyidî, kişisel görüşme, 2020).

Resim 8: Âşık Seyyidi

Görüşmemiz Kahramanmaraş-Afşin ilçesinin Şairler ve Ozanlar Derneğinde gerçekleşmiştir. Âşık Seyidînin saza ve söze olan merakı çok küçük yaşlarda başlamıştır. Mahlasını Âşık Erbabî' den almıştır.

ŒİİRLERİ

GÖNLÜM

Gelip Œu gönlüme girmeyi dene

Takati kalmadı yoruldu gayrı

Doktoru bulunmaz çaresiz mi ne

Eline boş kağıt verildi gayrı

Daveti bekleme yakın son bahar

Çalmadan girersin sen de anahtar

Vijdanını dinle yeter bu kadar

Korkarım geç kaldın kırıldı gayrı

Melekene uy da eğer var ise

Gönlüm saray gibi dünyan dar ise

Dizin mi tutmuyor gelmek zor ise

Zahmet etme defter dürüldü gayrı

Seydi beklemeden tükendi bitti

Ne ararsın böyle aklın mı yitti

Kazma kürek alan mezara gitti

Dönülmez menzile varıldı gayrı

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidi

DEYİ VER

Ne hasretin biter ne de vuslat var

Bekleme Afşin 'im öldü deyiver

Bundan sonra eksilir mi ahu zar

Özlemim bağrımı deldi deyi ver

Ömür bitti yüzüm gülmedi bir gün

Şad olup gezmedim hayata dargın

Ezilmiş gibiyim vücudum kırgın

Tomurcuk gül iken soldu deyi ver

Yaşarken ölmeyi tattım dünya da

Onca hasreti yuttum dünya da

Kendimi meçhule attım dünya da

Kimse bilmez Seydi deyi ver

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidi

BULAN VAR MI OLA

*Ruhumu kaplayan kuru sancıyı
Ne yapsam atarım bilen var mı ola
Han da kaldım arıyorum hancıyı
Onsuz dertlerini silen var mı ola*

*Yüzüme gülenin peşine düştüm
En akın dostumun ağına düştüm
Neler çektim neler acıyla piştim
Daha çekeceğim çilem var mı ola*

*Dost ararken çoğaltırsın düşmanı
Mecal izin vermez dağlar aşmanı
Yaptığı hatadan dönen pişmanı
Ben görmedim söylen gören var mı ola*

*Şu garip seydi'nin debreşti derdi
Anam babam bacım gardaşım vardı
Çekmekle gelmiyor çilenin ardı
Bitirip kabire giren var mı ola*

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidi

ÇAĞLAYAMAM DA

*Cüsseme cezalar verdim bilerek
Neşe yasak oldu ağlayamam da
Ömrüm de gezmedim bir gün gülerек
El gibi sinemi dağlayamam da*

*Alışmış bedeni istiyor çile
Atladım ateşe hep bile bile
Anlatamam derdim sığmıyor dile
Gizli akar yaşım çağlayamam da*

*Zifiri karanlık yolumun başı
Düzgün bakamıyom göz oldu şaşkı
Atamıyom soyk a zalim telaşı
Kendime teselli sağlayamam da*

*Seydim yeter gayri karamsar olma
Güzeli kabul et kötüyü alma
Dibi görünmeyen ummana dalma
Ak atıp karayı bağlamam da*

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidi

AŞIYORUM BEN

*Umursamaz oldum dünya malını
Günümü gün edip yaşıyorum ben
Gel karşıma geç salını salını
Elem keder yordu, taşıyorum ben*

*Ön ayak olayım hayırlı işte
Yolumu göster gel önüme düşte
Yolumu bulamam ben bu gidişle
Sapak yola girdim yaşayamam ben*

*Yeddiyem geldim gidiyor aha
Kavuşmamız yakın ulu dergâha
Serden geçtim yardan geçemem daha
Sanırım haddimi aşıyorum ben*

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidi

İSTEMEM

Soğan ekmek verin yeterli bana
Sofranız da kalsın baldan istemem
Helal olan lokma can katar cana
Gözüm yoktur haram maldan istemem

Yaralarım sızlar kanar derinden
Sabır taşı olsa çatlar yerinden
Şifa bekliyorum ulu kerimden
Tuz basmasın yeter kuldan istemem

Yarı yırtık abam yorganım pembe
Gururla taşıyım miras dedem de
Üşüdüm diyerek alıp giyen de
Utanırım yarı yoldan istemem

Seyyidîyem taviz vermem duruştan
Pes etmem usanmam ben bu yarıştan
Bir karış toprağım olsun Maraş tan
Sizin olsun İstanbul dan istemem

Seydi KALENDER

Âşık Seyyidî

2.5.6. Âşık Pınarî

Resim 9: Âşık Pınarî

Araştırma doğrultusunda, Âşığımızın kimlikteki ismi Ali İhsan Başpınar'dır. Âşığımız 1955 yılında Kahramanmaraş- Afşin ilçesinin Pınarbaşı Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Şiir yazmaya ve saz çalmaya çok küçük yaşlarda başlayan Âşığımız zamanla kendi eserlerini icra etmiştir. Âşığımız ile ilgili Ahmet Karakaya “ İlkokulu Afşin’de okuduğu başkaca bir okula gitmediği ve askerlikten sonra kendini inşaat işlerine verdiği iyi bir soğuk demirci- duvar- kalıp ustası olup, halen bu işlerle uğraşmaktadır. Dört kız, dört oğlan olmak üzere sekiz çocuk babasıdır. Bağlamaya ilkokul sıralarında heves eder. Belli bir zaman sonra da şiir yazmaya kendi eserlerini okumaya başlamıştır. Halen Ozanlığına Afşin Halk Ozanları Derneğinde devam ettirmektedir. Afşin Halk Ozanları Dernek ikinci başkanlığı görevini yapmaktadır” (Karakaya, 2018:20) diyerek âşığımızın hayatını kısaca anlatmıştır. Başlıca şiirlerinden birkaç tanesi ise aşağıda verilmiştir.

ŞİİRLERİ

BULAMADIK

*Kış yarıyı geçti sıcak havalalar
Mevsimler değişti kar bulamadık
Meyvenin tadını yiyenler anlar
Ağzımıza layık nar bulamadık*

*Güller güzel ama bedeni çalı
Kendi kuru ağaç meyvesi sulu
Arı nasıl koyar peteğe balı
Gelir sofralara sır bulamadık*

*Pınarî ufkumu seçemiyorum
Kırık kanatlarım uçamıyorum
Sürünerek bile geçemiyorum*

Varmış önümüzde sur bulamadık (Karakaya, 2018: 21)

Ali İhsan BAŞPINAR

Âşık Pınarî

NAZLIM

*Yıllar gelip geçti amma
Unutmadım seni nazlım
Sözünü unutturum sanma
Unutamam seni nazlım*

*Ne olur insanın hali
Sevdaya gidiyor yolu
Yanarım kerem misali
Unutamam seni nazlım*

*Böyle imiş kader yolum
Bağlanıyor elim kolum
Görünce tutulur dilim
Unutamam seni nazlım*

*Senin yerin dağın ardı
Terk eyledim ana yurdu
Hani eminimiz vardı
Unutamam seni nazlım*

*Pınarîm ersem kemale
Cemalin benzerdi güle
Yaşım yetmiş olsa bile
Unutamam seni nazlım (Karakaya, 2018: 21)*

Ali İhsan BAŞPINAR

Âşık Pınarî

GİDERİM

*Eğer istemezse nazlı yar beni
Beklemem kapıdan çıkar giderim
Küsmedim yapmıyom kahirle kini
Kaderime boyun büker giderim*

*Gül diye verdiler acı buketi
Tutmuyor dizlerim bitti takati
Yamalı şalvarı yırtık ceketi
Alıp omzuma atar giderim*

*Pınarî her zaman sözümde durdum
Hasret yağmurunu bağrıma vurdum
Ümit dağarcığın sırtıma sardım
Çileyi önüme katar giderim (Karakaya, 2018: 22)*

Ali İhsan BAŞPINAR

Âşık Pınarî

BAKIŞI GÜZEL

*Seyreyledim nazlı yâri uzaktan
Kaş altından uğrun bakışı güzel
Böyle birin sevmek istedim haktan
Ceylan gibi yürür sekiőı güzel*

*O Leyla'ya Mecnun olmuşum aşık
Serimde sevda var aklım dolaşık
Örgülü saçları omuza düşük
Kâkülüne çiçek takıőı güzel*

*Pinarî kız beni görür gibiydi
Aşkıyı yüzüme vurur gibiydi
Yaralı yüreğim erir gibiydi
Giysisi ipekli nakış'ı güzel (Karakaya, 2018: 22)*

Ali İhsan BAŞPINAR

Âşık Pınarî

NİYE GELDİM

*Niye geldim Şu gurbetin eline
Nazlım Şu halimi sorma perişan
El atmadım goncasına gŐlŐne
Bakarak halimi gŐrme perişan*

*Kader el vermiyor uzak aralar
Sakın benim gibi giyme karalar
Sızlar oldu sinemdeki yaralar
Uzatıp kolunu sarma perişan*

*Unuttu yıllardır beni sormadı
KÖr olsun gŐzleri baktı gŐrmedi
Bir gön olsun hiĉ karŐımda durmadı
Pınarĭnin kalbin kırma perişan (Karakaya, 2018: 23)*

Ali İhsan BAŞPINAR

ÂŞık Pınarĭ

2.5.7. Âşık Osman Konak

Resim 10: Âşık Osman Konak

Osman Konak hayatı ile ilgili Karakaya; “1929 yılında Kahramanmaraş- Afşin ilçesinin Bakraç Mahallesi’nde dünyaya geldi. Sekiz yaşındayken babasını kaybetti. Babasından kalan bir çift öküzü kaldı. Onların peşine düştü ve kardeşlerinin bakımını üstlendi. Kurak tarlalar da çiftçilik yaptı. Geçim nedeni ile okula gidemedi. Daha sonra dışarıdan okuyarak ilkokul diplomasını aldı. Çok zaman gurbette amelelik ve çavuşluk yaptı. Şiir yazmaya babasından kalan öküzünün ölmesinden dolayı duyduğu üzüntü üzerine ilk şiiri Kara Öküzüm şiirini yazmıştır. O gün bu gündür şiir yazmaya devam etmektedir. 2016 yılında Kültür Bakanlığında, Afşin Halk Ozanları Derneğinin destekleri ile Halk Şairliği kimliğini almıştır” (Karakaya, 2018:282) diyerek kısaca hayatını özetlemiştir. Mahlasını kendisi seçmiş ve şiirlerinde kullanmıştır. Âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olan bade içme konusunda, Âşık Osman Konak bade içmemiştir.

Ahmet Karakaya'nın da dediği gibi babasının ölümünden sonra küçük yaşta yetim kalarak, bütün kardeşlerinin bakımını üstlenmiş, geçim derdine düşmüş ve çocukluğunun en güzel yıllarını zorluklar içinde geçirmiştir. Osman Konak'ın daha çocuk yaşta babasını kaybettikten sonra öküzleri ölünce yazdığı ilk şiiri:

Sabahleyin erken başına geldim

Kemiğın bölüğün elime aldım

Kartallar götürmüş üleşin buldum

Sirtında kalmamış gön kara öküzüm

Âşık Osman Konak

Şiirlerinde bazen bir sevgiliye sesleniş, bazen manevi konular, bazen vatan millet sevgisi, bazen de hayatın içinden acı tatlı konulara yer vermiştir. Hayatın yükünü fazlasıyla yaşayan Âşık Osman daha sonrada mutlu ve acı anılarını şiirlerine yansıtmıştır.

ŞİİRLERİ

ÇİÇEKÇİ

Her mevsimde çiçekçiyim

Sevip alana satarım

İşim budur gerçekçiyim

Toplarım yine satarım

İşte şimdi mevsim bahar

Bülbül eder ah ile zar

Elma kiraz nar dahi var

Söyle başka ne satarım

Gül yollarım gelmeyene

Üzülürüm almayana

Gül kıymetin bilmeyene

Turpla lahana satarım

Kimi beydir kimi hatun

Bende gül alırım satın

Karga bilmez gül kıymetin

Gider şahana satarım

Omzumda heybe dedim

Bir gözüne gülü kodum

Dolaşırım adım, adım

Bütün cihana satarım

Osman konak gül dererim

Yaprağa olmaz zararım

Sevgi dolu dost ararım

Gülü bahane satarım (Karakaya, 2018: 284)

GÜLÜMSER

*Gülümser güllüyü gül ile gördü
Güllü gülde gül gülde gülümser
Güllü saçlarını gül ile ördü
Gül güllüde güllü gülde gülümser*

*Sarmaşık filizde kozayı sardı
Güllü gülde gül güllüde gülümser
Civcivler ötüşür mevsim bahardı
Gül güllüde güllü gülde gülümser*

*Gülümser güllüyü nergise sordu
Güllü gülde gül güllüde gülümser
Örümcek dalına salıncak kurdu
Gül güllüde güllü gülde gülümser*

*Bülbül kendisini boşamı yordu
Güllü gülde güllü gülde gülümser
Menekşe bu hale düştü durdu
Gül güllüde güllü gülde gülümser*

*Bir yolcu laleye nazar ederdı
Güllü gülde gül güllüde gülümser
Koparıp giderken bahcivan gördü
Gül güllüde güllü gülde gülümser*

*Kıskandı papatya rengi morardı
Konak sarı sümbül derde sorardı
Çıkar yükseklere onu arardı
Güllü gülde gül güllüde gülümser (Karakaya, 2018: 284)*

Âşık Osman Konak

BUDALA

*Her gün böyle el sözünü verirsin
Söyleme kalbinde dursun budala
Gece karanlıkta çöpü görürsün
Dolaştın kütüğe körsün budala*

*Meclise oturup katılıyorsun
Nefsini büyütüp tartılıyorsun
Neden insanları kötülüyorsun
Sende o toplumda varsın budala*

*Gittiğin bu yolun ahiri eniş
Erbabını bulda bilene danış
İmanın küçükte mesebin geniş
İmal edilmemiş borsun budala*

*Bir fakir sofrasına gelip oturmaz
Üç beş kuruş zekât seni bitirmez
Haram servet sana hayır getirmez
Anca ırzğını yersin budala*

*Osman konak ne söylesen ar etmez
ALLAH hemen böylesini kör etmez
Azrail'e rüşvet versen kâr etmez
Bağrını yerlere sürsün budala (Karakaya, 2018: 285)*

Âşık Osman Konak

KAPTAN

*Bu iskele gariplerin mi
Şöyle bir kenardan yürü be kaptan
Neden çok üzgünsün derdin derin mi
Senin de mi için yara be kaptan*

*Sefiller içinde sen de var mısın
Sorsam kaderinden bahseder misin
Acıttık bir şeyler yesek der misin
Soğan acı ekmek kuru be kaptan*

*Yıllarca evimden ayrıldım çoktan
Gözüm görmez oldu kan ağlamaktan
Akşam olsa bile bu yolculuktan
Artık dönmeyelim geri be kaptan*

*Ben Osman Konağım anlarsan şayet
Yolculuk buraya düştü nihayet
Aldı pencesine gizli bir kuvvet
En sonunda nazlı yari be kaptan (Karakaya, 2018: 285)*

Âşık Osman Konak

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada mevcut durumun tespitini yapmaya yönelik betimsel yöntem benimsenmiştir. Araştırmada karma bir desen tercih edilmiş olup tarama, alan araştırması yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Yöredeki Sanatçıların eserleri bağlamında Kahramanmaraş- Afşin yöresi âşıklık geleneği irdelenerek, sanatçıların sosyo-kültürel katkılarının ifade edilmesinde nitel yöntemlerden faydalanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş ili Afşin ilçesi Âşıkları ve aşıklık geleneği örneklemini ise mevcut şartlarda ulaşılabilen aşıklar ve geleneksel doku örnekleri oluşturmaktadır. Âşıkların, yaşamı ve sanatçı kişiliğine ait ulaşılabilen kaynaklar ve kişisel görüşmeler doğrultusunda araştırmanın sonucuna varılacaktır.

3.3. Sınırlılıklar

Araştırma Kahramanmaraş- Afşin yöresi Âşıklık geleneği adı altında ve Âşıkların ulaşılabilen ve çeşitli kaynaklarda tespit edilen kişisel bilgileri ve eserleri/derlemeleri ile sınırlı tutulmuştur.

3.4. Sayıtlar

Bu araştırma,

- Araştırma yapılan örneklem gurubunun evreni tam olarak yansıttığı,
- Araştırma yönteminin araştırmanın amacına uygun olduğu,

-Veri toplama araçlarının bir araştırma için kapsam olarak yeterli, geçerli ve güvenilir olduğu sayıtlılarından hareket edilerek gerçekleştirilmiştir.

3.5.Verilerin Toplanması

Karma bir model tekniği uygulanmış olan bu araştırmada; Literatür taraması, içerik analizi ve kişisel görüşme yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Görüşme tekniği ile bireylerin Âşıklık geleneğine bakış açıları, duyguları ve algıları anlaşılmaya çalışılmıştır.

3.6.Verilerin Analizi

Bu araştırmada, kişisel görüşme yolu ile elde edilen bilgiler titizlik bir yaklaşımla analiz edilmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinde objektif bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmıştır. Yapılan alan araştırmasında etik değerlere dikkat edilmeye çalışılarak toplumsal yaklaşım da anlaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerin bir bölümü kolay anlaşılması bakımından tablolar haline dönüştürülmüştür.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde Kahramanmaraş-Afşin yöresinde bulunan âşıkların hayatı şiirleri, icra ortamları, derlediği türküler hakkında elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Birinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş- Afşin yöresindeki âşıklar, geleneksel icralarını geçmişten günümüze hangi mekânlarda sürdürmüşlerdir? Sorusu araştırmanın birinci alt problemini oluşturmaktadır. Geleneksel icralar, genelde halkın sanata olan bağlılığını, gönlünü okşayan zevklerini tatmin ederek ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı düzenlenmektedir. Özellikle bahar aylarında, düğünlerde, kahvehanelerde, Ramazan ayı içerisinde düzenli olarak yapılmaktadır. Yapılan araştırmada hangi mekânlarda sürdürüldüğüne yönelik problem nedenleri araştırılmış Kahramanmaraş-Afşin yöresindeki âşıkların, geleneksel icralarını genelde dernek ortamı, Belediyenin kültür evlerinde, Belediye parklarında, açık hava konserlerinde sanatlarını icra ettikleri tespit edilmiştir.

Resim 11: Kahramanmaraş- Afşin, Şairler ve Ozanlar Derneğinden Âşıklarımız

4.2. İkinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş- Afşin yöresinde kahvehane ve düğünler gibi temel icra bağlamlarında faaliyetler devam ediyor mu? Sorusu araştırmanın ikinci alt problemini oluşturmaktadır. Kahvehane, düğünler, Ramazan ayı içerisinde düzenli olarak yapılan fasıllar, gibi temel icra ortamları Âşıklık geleneğinde önemli bir yere sahiptir. Bu bölüm de Kahramanmaraş-Afşin yöresinde bulunan âşıkların kahvehane ve düğünler gibi icra ortamlarında atışmalarla sanatsal faaliyetlerinin devam ettiği üzerine araştırma yapılmıştır.

4.3. Üçüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş- Afşin yöresinde âşıklık geleneğinin güncel problemleri nelerdir? Sorusu araştırmanın üçüncü alt problemidir. Âşıklık geleneği geçmişten bugüne geleneksel kültüre ait olan kültür değeridir. Teknolojinin gelişmesiyle, popüler kültürden etkilenip her ne kadar izini kaybettirmiş olsa da İslâmiyet öncesi dönemden bugüne Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda Kahramanmaraş- Afşin yöresindeki güncel olan problem geleneğe ve yörenin Âşıklarına, Ozanlarına geçmişten bugüne sahip çıkılmamış, popüler kültürün ön planda olduğu görülmüştür. Âşık Erbabî “Âşıklık, Ozanlık denilince geleneğin kültürünü yansıtmak geliyor akla. Şu an bir pop müziğe değer veriliyor fakat bir memleketin Âşıklarına, şairlerine sahip çıkılmıyor. Bir memleketin Âşığı, Ozanı, Şairi sustuğu takdirde oranın kültürü bitmiş demektir. Âşıklık geleneği günümüzde pop müziğin, Rap Müziğin arasına sıkıştırılmış nokta kadar kalan icra dalı olarak görülüyor. Biz bunu elimizden geldiğince yaşatmaya çalışıyoruz.” diyerek düşüncelerini sözleri ile ifade etmiştir.

4.4. Dördüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde Âşık atışmalarına katılan başlıca âşıklar kimlerdir? Sorusu araştırmanın dördüncü alt problemidir. Dördüncü alt problemin sonucuna bakıldığında da âşıkların birbirlerine karşılıklı olarak meydan okuması olarak bilinen âşık atışmaları geleneğin sürdürüldüğü icra ortamlarda gerçekleşmektedir. Yapılan araştırmada yörede bulunan yaşayan Âşıklardan sadece Âşık Pınarî, Âşık Aliyar Arslan ve Âşık Erbabî'nin Âşık atışmalarına katıldığı tespit edilmiştir.

Resim 12: Âşık Erbabî ve Âşık Pınarî Atışmaları

4.5. Beşinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıkların kullandıkları enstrümanlar nelerdir? Sorusu araştırmanın beşinci alt problemidir. Türk halk müziğinin ulusal ölçekte kullanılan en yaygın çalgılarından biri olan bağlama; yöreden-yöreğe farklılıklar gösteren boyutları, çalım teknikleri ve adlandırmalarıyla zengin dinamikleri bünyesinde barındırmaktadır. Büyük bir aileye sahip olan bağlama; divan, cura, çöğür, kısa sap bağlama, uzun sap bağlama, tambura vb. gibi adlandırmalarla da karşımıza çıkmaktadır. Araştırma doğrultusunda, Kahramanmaraş/Afşin yöresinde bağlama ailesi çalgılarından kısa sap bağlama ve cura'nın en yaygın kullanılan çalgılar olduğu tespit edilmiştir.

Resim 13: Bağlama algısı

4.6. Altıncı alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde derneklerin âşıklık geleneğine etkisi nedir? Sorusu araştırmanın altıncı alt problemini oluşturmaktadır. Dernekler, âşıklık geleneğinin devam ettirilebilmesi için ve yaşatılması için kurulan bir nevi Âşıkların şiirlerini, eserlerini kısaca sanatlarını icra ettikleri ortamlardır. Kahramanmaraş- Afşin yöresinde dernekler, kimde yetenek var kimler sanat yapıyor, kimler şiir yazıyor bunları gün yüzüne çıkartmak ve tanıtmak amaçlı kurulmuştur. Geleneğin devam ettirilebilmesi için de Afşin yöresindeki âşıkların genelde icra ettikleri ortamlar derneklerdir.

halen devam etmektedir.

Resim 15: Kahramanmaraş- Afşin Şair ve Âşıkları

4.9. Dokuzuncu alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde bade içen başlıca âşıklar kimlerdir? Sorusu araştırmanın dokuzuncu alt problemini oluşturmaktadır. Âşıklık geleneğinde önemli unsurlardan biri de bade içme konusudur. Bade olağanüstü bir kudretinin olduğu düşünülen bir içki türüdür. Âşık Edebiyatında bade, rüyada bade içtikten sonra kişinin irticalen şiir söyleme yeteneğinin, saz çalabilme kabiliyetinin birden bire ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bade içen Âşık olmadığı araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

4.10. Onuncu alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde âşıklar geçimini ne şekilde sağlarlar? Sorusu araştırmanın onuncu alt problemini oluşturmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir. Kahramanmaraş- Afşin yöresinde Âşıklarımızın çoğu SGK emeklisidir. Kıymetli âşıklarımızdan sadece Âşık Erbabı İmar emeklisidir. Emekli olmadan önce ise çoğu Tekai' de çalışıp geçimlerini sağlamıştır. Emekli olmayıp hala iş hayatına devam eden Âşıklarımızda inşaat ustalığı yapmaktadır. Yörede bulunan âşıklar başka işlerle uğraşmalarına rağmen, işlerinden arta kalan vakitlerinde de, ailelerinden, birçok lükslerinden, imkânlarından feragat ederek âşıklık geleneğini sürdürmek için çaba gösteren takdir edilecek kişilerdir. Bu işten hiçbir şekilde maddi bir beklenti içerisine girmeden, gönüllerinde bambaşka bir yere koymuşlardır. En üzücü kısımlarından biri de bu kişilerin çok önemli Âşıklar olmalarına rağmen, devletin çeşitli kurumlarından emekli olmuş kişilerdir. Bu insanların başka işlerle uğraşmayıp, bu işten emekli olabilseydi, tüm emeğini buraya vermiş olsalardı, belki de daha çok eser üretip kendilerini daha çok tanıtabileceklerdi.

4.11. On birinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresin de çırak yetiştiren başlıca âşıklar kimlerdir? Sorusu araştırmanın on birinci alt problemini oluşturmaktadır. Âşıklık geleneğin de çırak denilince akla, usta bir âşıktan eğitim alan kendini geliştirmek için ustasının yanından ayrılmayan, ustasının yanında belli bir eğitim süreci geçiren âşık adayı gelmektedir. Usta bir âşığın âşık olabilmesi için çıraklık dönemi önemlidir. Bu bağlamda her usta âşığın yetiştirdiği bir çırak vardır diyerek net bir şey söylemek te mümkün değildir. Yapılan araştırmaya göre baktığımızda Kahramanmaraş- Afşin yöresinde çırak yetiştiren başlıca Âşık, Âşık Erbabı'dır. Dolayısıyla Her Âşığın yetiştirdiği bir çırak vardır demek söz konusu değildir.

4.12. On ikinci alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresinde TV programlarına katılan başlıca âşıklar kimlerdir? Sorusu araştırmanın on ikinci alt problemidir. Soruya yönelik bulgu ve yorumlar şu şekildedir. Âşıklık geleneğinin gelişmesinde Medya'ya ihtiyacımız vardır. Bir Âşık ne kadar çok insana ulaşmak istiyorsa bir kahvede çalarak bunu sağlayamaz. İnsanlara ulaşabileceği bir kanal olduğu zaman halka adını duyurmayla beraber geleneğinin, kültürünün aktarımı için medyadan yararlanmaktadır. Sözlü kültür ortamında yaşayan, şehirleşme ve gelişme ile bir gelenek haline gelen Âşıklık geleneği teknolojik gelişmeler sonrasında farklı icra ortamlarına aktarılmıştır. Kahramanmaraş-Afşin yöresindeki âşıklardan Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Aliyar Arslan, Âşık Erbabı, Âşık Seyyidi, Aksu Tv, Star Tv, Kanal 7, Rumeli Tv, Ülke Tv, TRT Ezgi ve Türkü araştırma programına katılmışlardır.

4.13. On üçüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresindeki âşıkların muamma ve karşılama hakkında bilgisi var mıdır? Sorusu araştırmanın on üçüncü alt problemini oluşturmaktadır. Muamma Âşık Edebiyatında manzum bir bilmece türüdür. Âşık Edebiyatı'nda karşılama ise Âşıkların karşılıklı olarak sazda ve sözde birbirlerini yenmeye çalışması bir nevi yarışma anlamına gelmektedir. Kahramanmaraş- Afşin yöresindeki Âşıkların ise muamma ve karşılama hakkında bilgileri yoktur.

4.14. On dördüncü alt probleme yönelik bulgu ve yorumlar

Kahramanmaraş- Afşin yöresinde âşıkların popüler kültür içerisindeki değeri nedir? Sorusu araştırmanın on dördüncü alt problemini oluşturmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle, popüler kültür içerisinde de Âşıklık geleneği her ne kadar izini kaybettirmiş gibi görülsün de özünde canlılığını koruduğunu görmek mümkündür. Popüler kültürün öncülüğünü yapan bazı tanınmış şarkıcıların geçmişin tozlu raflarında kalmış Türk halk

müziği derlemelerini ortaya çıkarıp kendi yorumuyla yorumlaması (cover- varyant) günümüzde görülmektedir. Her ne kadar var olan bu eserlerin geleceğe taşınması açısından olumlu tarafı görülse de, olumsuz yanlarının olduğunu da söylemek mümkündür. Dolayısıyla eserin ruhu tam anlamıyla dinleyicinin ruhuyla bütünleşmemektedir. Bu bağlamda Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bulunan Âşıkların geçmişte yaşadığı olayları konu olarak ele alıp, Halk ozanları bu konuları sazıyla sözüyle dile getirmişler ve günümüzde ise popüler kültür içerisinde değerinin görülmediği araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırma sürecinde Kahramanmaraş- Afşin yöresinde Âşıklık geleneğinin popüler kültürden etkilenip, unutulmaya yüz tuttuğu ve bazı türkülerin notalarına ulaşamama gibi buna benzer sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar âşıklarımızla kişisel görüşülerek ve onlarla ortak çalışma yürütülerek giderilmeye çalışılmıştır. Âşıklık geleneğinin ve bu konu da araştırma yapacak olan her bireyin, karşılaşacağı sorunlarının üstesinden gelmesi daha bilinçli bir şekilde algılanıp, geniş kitlelere yayılabilmesi adına belirli bir şekilde aktarılması gerektiği düşünülmektedir.

5.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Kahramanmaraş-Afşin yöresi âşıklarının geçmişten günümüze geleneksel icralarını çeşitli derneklerde, belediyeye ait kültür evlerinde, belediye parklarında ve açık hava konserlerinde sanatlarını icra ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmada, âşıklarımızın sanatsal faaliyetlerini kahvehane ve düğünler gibi temel icra ortamlarında devam ettirdiği sonuca ulaşılmıştır.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Kahramanmaraş- Afşin yöresi âşıklık geleneğinde güncel olan problemlerin başında yörenin âşıklarına, ozanlarına ve şairlerine gerek kurumlar tarafından, gerekse yöre halkının ilgi göstermediği ve geleneğin göz ardı edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, aylık gelir imkânlarının oldukça sınırlı olması, popüler kültürün etkisiyle bu alanda çalışanların arka plana itilmesi ve âşıklık geleneğini icra edebilecekleri mekânların her

geçen gün azalması sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırma doğrultusunda, Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Pınâri, Âşık Aliyar Arslan ve Âşık Erbabî'nin, âşıklık geleneğinin en önemli alt dinamiklerinden biri olan atışmalara katıldıkları tespit edilmiştir.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırma doğrultusunda, örneklem grubu olarak seçilen âşıkların büyük bir çoğunluğunun kısa sap bağlama ve cura kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır

5.1.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada geleneğin devam ettirilebilmesi için Afşin yöresindeki âşıkların genelde icra ettikleri ortamların dernek ortamları olduğu, Kahramanmaraş- Afşin yöresinde 1995 yılında Âşıklar ve Ozanlar Derneği kurulduğu ve yörede bulunan âşıklar, ozanlar, şairler bura da sanatsal faaliyetlerini gerçekleştirdiği yapılan araştırmalarla sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada Kahramanmaraş- Afşin yöresinde şenlikler, festivaller gibi programların halen devam ettiği ve katılan başlıca âşıkların ise Rahmetli Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Erbabî, Âşık Aliyar Arslan, Âşık Pınari, Âşık Fidani, Âşık Seyyidi'nin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın sekizinci alt problemine yönelik sonuçlar şu şekildedir; Kahramanmaraş- Afşin yöresinde kültürün aktarılabilmesi için ve geleneğin devam ettirilebilmesi için derneklerin kurulduğu düzenlenen festivallerle, şenliklerle aktarılmaya çalışıldığı ve bu bağlamda yörede âşıklık geleneğinin hala devam ettiği

sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Bade içme âşıklık geleneğinin en önemli kollarından biridir. Yapılan araştırmada Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bade içen âşık olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bulunan âşıklarımızın çoğu SGK emeklisi olduğu emekli olmadan önce ise çoğunun Tekai'de çalışıp geçimlerini sağladığı, emekli olmayıp hala iş hayatına devam eden âşıklarımızın da inşaat ustalığı yaptığı sonucuna kişisel görüşmeler gerçekleştirilerek ulaşılmıştır.

5.1.11. On birinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada Kahramanmaraş-Afşin yöresinde çırak yetiştiren sadece Âşık Erbabî'nin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla her Âşığın yetiştirdiği bir çırak vardır demek söz konusu değildir.

5.1.12. On ikinci Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın on ikinci problemine yönelik sonuçlar şu şekildedir; Yapılan kişisel görüşmeler sonucun da Kahramanmaraş- Afşin yöresindeki âşıklardan olan sadece Âşık Mahzunî Şerif, Âşık Aliyar Arslan, Âşık Erbabî, Âşık Seyyidi, Aksu Tv, Star Tv, Kanal 7, Rumeli Tv, Ülke Tv , TRT Ezgi ve TRT Türkü programlarına katıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.13. On üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada Kahramanmaraş- Afşin yöresindeki âşıkların muamma ve karşılama hakkında bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.14. On Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırmada Kahramanmaraş- Afşin yöresinde bulunan âşıkların geçmişte yaşadıkları olayları konu olarak ele aldıkları, bu konuları saziyla sözüyle dile getirdikleri ve günümüzde ise popüler kültür içerisinde hak ettikleri değeri görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmalardan elde edilen kazanımlardan hareketle geliştirilen öneriler şu şekildedir; Âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze yaşatılan, kültürel değer olduğu bilinmektedir. Geçmişten günümüze kadar uzanan bu süreçte çeşitli kaynak kişiler, ozanlar, âşıklar, şairler bu kültüre hizmet etmiş olup, yapılan şenlik, festival, yarışmalar gibi faaliyetler göstererek ve temel icra ortamlarında sanatlarını icra ederek günümüze kadar ulaştığı düşünülmektedir.

Kültür ve sanat geleneğimizin önemli bir parçası olan Âşıklık geleneği temsilcilerimizin zamanla unutulmaya yüz tutmuş olması, özellikle genç kitlenin küreselleşmenin etkisi ile günümüz eserlerine (pop müzik, jazz vs.) yönelmiş olmasıyla açıklanabilir. Âşıklık geleneği konusunda yapılan araştırmaların daha da derinleştirilmesi, doğru kaynaklara ulaşarak aktarılması gerekliliğinin olduğu düşünülmektedir. İşte bu araştırmada inceleme yaptığımız Kahramanmaraş-Afşin yöresinde bulunan âşıklarımızın geleneği yeni nesillere aktarmak istemeleri, kendi eserlerini halka duyurmak istemeleri, gerçekten bu işe gönül vermiş âşıklarımızın unutulmaması gerektiği düşünülmektedir. Âşıklarımızın hemen hemen ulaşılabilen şiirlerinin, eserlerinin, çalışmalarının gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem taşıdığı ve bunun için Âşıklık geleneği konusunda yapılan araştırmaların daha da derinleştirilip doğru kaynaklara ulaşarak aktarılması gerektiği konusunda önem verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- ARTUN, Erman (2001). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ARTUN, Erman (2009). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi.
- ARTUN, Erman (2015). *Türk Halk Bilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- ASLAN, Ferhat (2007). “Kars Yöresi Âşıklarının Usta-Çıracak Geleneği Bakımından Değerlendirilmesi”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* S.36, s. 41-77 (s.66-65)
- ÇELİKTEN, Hakan (2020). “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde “Ayak” Kullanımının İşlevi Üzerine”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* S.69, s.80
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2006). *Eminönü Merkezli Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Eminönü Belediyesi Yayınları.
- FİDAN, Süleyman (2017). *Âşıklık Geleneği ve Medya Endüstrisi- Geleneksel Müziğin Medyadaki Serüveni*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- GÜLÇİÇEK, Demet (2012). “Âşık Kollarında Gelenek, Etkileşim, Eğitim ve Pir Sultan Abdal Kolunun Oluşumu”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- IRMAK, Yılmaz (2014). “Âşık Mahzuni Şerifin Şiirlerin de Milli Birlik ve Beraberlik İşlevleri”, *Studies Of The Ottoman Domain*. (C.4, S.7, s: 39)
- İMİK, Ünal (2020) “*Sosyal, Kültürel, Tarihi ve Coğrafik İçerikleriyle Türkülerimiz*”, Akademisyen Yayın Evi, Ankara,
- İMİK, Ünal; HAŞHAŞ, Sinan (2017) “Üniversite Gençliğinin Âşıklık Geleneğine Bakışı” Sanat ve Tasarım Yaklaşımları, Gece Kitaplığı Yayın Evi, Ankara.
- KABAKLI, Ahmet (2008). *Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
- KARAKAYA, Ahmet (2018). *Halk Ozanları & Halk Şairleri Antolojisi*. Kahramanmaraş- Afşin Belediyesi Kültür Yayını.
- KAYA, Doğan (1991). “Sivas’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı”, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

KILIÇ, Samet. (2018) Âşık Tarzı Halk Şiirlerinin Günümüz Müzik Anlayışı ile Yeniden Yorumlanması: Âşık Mahzunî Şerif Örneği. Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi, S.1. s. 29

KÖPRÜLÜ, Ahmet Fuat (2018). *Edebiyat Araştırmaları*. I. İstanbul: 2013 Alfa Basım Yayım.

KÖŞ, Mustafa (2018). *Güney Cephesin de Milli Mücadele de Afşin*. Kahramanmaraş-Afşin Belediyesi Yayınları

ÖZARSLAN, Metin (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları

ÖZDEMİR, Erdem (2013). “Türkiye Önderliğinde Âşıklarda Müzik” Doktora tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZTUNÇ, Ali (2017). *Devr-i Mahzunî*, İstanbul: Ana Basın- Yayın

SAKAOĞLU, Saim (2014). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınları 120

SAMİ, Talip (2018). Âşık Veysel Şatıroğlu, Neşet Ertaş ve Âşık Mahzunî Şerif eserleriyle foucault’cu söylem analizi üzerine bir çalışma: yaşam doyumu ve ölüm arzusu analizi: Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi. Cilt: 4 S. 7 (122)

ŞENEL, Süleyman (1997-1998). Türk Halk Musikisi Bilgileri Ders Notları

UYSAL, R. Selçuk (2010). *Musiki Edebiyatı*. İstanbul: Doğu Kitapevi.

Elektronik Kaynaklar

<https://www.turkedebiyati.org/sairler/mahzuni.html>

<http://www.sarkinotalari.net/wp-content/uploads/2015/09/iste-gidiyorum-cesm-i-siyahim-notalari.gif>

<http://gezilecekyerler.com/eshab-i-kehf-kulliyesi/>

<https://seyler.eksisozluk.com/haksizliga-karsi-geldigi-icin-basi-beladan-hic-kurtulmayan-usta-asik-mahzuni-serif>

<https://seyler.eksisozluk.com/haksizliga-karsi-geldigi-icin-basi-beladan-hic-kurtulmayan-usta-asik-mahzuni-serif>